

The background of the entire page is a vibrant blue. It is populated with numerous illustrations of pigs in various shades of red and orange. Some pigs are depicted in a more solid, graphic style, while others are rendered with a watercolor-like texture. Interspersed among the pigs are several tree stumps, drawn with simple outlines and some textured shading, representing deforestation. The overall composition is dense and visually striking.

Directa

periodisme cooperatiu per la transformació social

Núm. 521 del 7/4 al 20/4 de 2021 2,5 €

L'alt preu de la carn barata

Les empreses Cargill i Bunge exploten milions d'hectàrees de soja transgènica en territoris desforestats del Brasil, que s'exporta a Catalunya per a la producció de pinso de la indústria porcina

pàg. 4-11

Directa

periodisme cooperatiu
per la transformació social

EDITA
La Directa SCCL
Riera d'Escuder, 38, Nau 1, Planta 1
08028 Barcelona
Tel: 935 270 982
Mòbil: 661 493 117
directa@directa.cat
www.directa.cat
DIPÒSIT LEGAL: B 16982-2016

Aquesta publicació intenta escriure amb un llenguatge no racista, no sexista i no androcèntric. La DIRECTA no comparteix necessàriament les idees expressades als articles d'opinió.

- QUI SOM?**
A fons
Jesús Rodríguez
Miralls
Gemma Garcia | miralls@directa.cat
Cruïlla
Guillem Martí i Guille Larios | cruïlla@directa.cat
Impressions
Laia Alsina, Ekaitz Garate i Albert Alexandre | impressions@directa.cat
Roda el món
Oriol Andrés i Joan Mas | internacional@directa.cat
Expressions
Elena G. Ruiz, Jofre Figueras i Eloi Latorre | expressions@directa.cat
La indirecta
Àlex Romaguera i Mariana Cantero
L'espina
Joan Castellà | espina@directa.cat
Fotografia
Sira Esclasans | fotografia@directa.cat
Il·lustració
Roser Pineda i Maria Conill | il.lustracio@directa.cat
Correcció
Miriam Tijani | correccio@directa.cat
Edició
Jesús Rodríguez | edicio@directa.cat
Disseny gràfic i compaginació
Pau Fabregat | disseny@directa.cat
Projecte gràfic
Lola Fernández, Gerard Casadevall, Diego Muñoz i Pau Fabregat
Coordinació web
Eloi Latorre, David Bou, Gemma Garcia i Maties Lorente
Coordinació País Valencià
Ester Fayos | paisvalencia@directa.cat
Audiovisuals
Marta Pérez | audiovisuals@directa.cat
Administració i subscripcions
Jordi Vilaró | administracio@directa.cat
Difusió
Estel·la Marcos | directa@directa.cat
Publicitat i distribució
Irene Selvaggi | publicitat@directa.cat
Gestió web
Talaïos Koop.

NUCLIS TERRITORIALS I MITJANS COL·LABORADORS:
Osona ('El Setembre'), Lluçanès ('La Rella'), Maresme, el Camp, Terres de Ponent, Castelló, València, les Illes i Catalunya Nord. El Salto, La Marea, Pikara, Argia, Ahötsa, Soberania Alimentaria i AralInfo

CONTACTES:
General directa@directa.cat
Redacció Barcelona redaccio@directa.cat
Redacció València paisvalencia@directa.cat
Subscripcions subscripcions@directa.cat
Distribució distribucio@directa.cat

PORTADA: ANNA-LINA MATTAR

SUMARI

A FONS

4-11

La soja que desforesta
El pinso de les macrogranges de porcs de Catalunya s'elabora amb soja transgènica del Brasil. Selves desforestades per engreixar el negoci de la carn barata. Un reportatge de Maties Lorente i Berta Camprubí en col·laboració amb la revista Soberania Alimentaria. Infografia d'Hugo Cornelles. Fotos de Víctor Moriyama, Sira Esclasans i Brais G. Rouco.

MIRALLS

12-15

Entrevista a Andreu Escrivà
L'ambientòleg i divulgador sobre canvi climàtic del País Valencià ens explica com “vèncer la culpa climàtica i passar a l'acció”, tesi principal del seu últim assaig editat per Sembra Llibres. Preguntes de Lluís Pascual i fotografies de Jaume Ferrando.

IMPRESSIONS

16-18

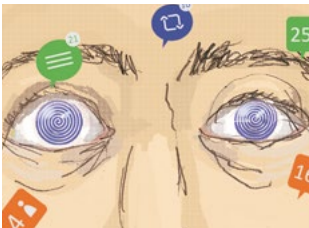

Pospart sexual
Un article de la psicòloga, sexòloga i feminista Elena Crespi, amb il·lustració de Sandra Freijo.

Canvi de paradigma a l'educació
Una reflexió de Salvador Nos-Barberà, amb il·lustració d'Ivonne Navarro.

CRUÏLLA

19-21

Fugir de les pantalles
Recollim veus que aposten per una desconexió de la societat digital i alerten dels impactes nocius i del domini sobre les nostres vides de les xarxes socials i les tecnologies de la informació. Un reportatge de Guille Larios, amb il·lustració de Víctor Colomer.

RODA EL MÓN

22-26

Justícia al servei d'Erdogan
Un article de Nacho Ibáñez sobre l'intent d'il·legalitzar l'PHDP a Turquia.

Eleccions a Palestina
Tom Grossman analitza els primers comicis en quinze anys.

Prohibir les armes d'assalt als EUA
Anàlisi d'Amy Goodman i Denis Moynihan.

EXPRESSIONS

27-31

Les cupletistes del Paral·lel
Un reportatge d'Eloi Latorre amb imatges històriques.

Text letal
Un relat de Marta Edeso Carim, amb il·lustració de Joan Negrescolor.

Ressenyes culturals
De la ploma d'Àlex Romaguera, Aïda Camprubí i Ferran Riera.

INDIRECTA

32

Entrevista a Lluís Solanes i Fran Mora
Àlex Romaguera conversa amb dos dels membres del Sindicat de persones sense llar de Barcelona, creat fa poc. Refermen, amb coneixement de causa, que “en aquesta societat, si no tens diners, no ets ningú”. Fotografies de Jau Herrero.

Més que mil paraules

SIRA ESCLASANS @siraesca | Can Pomanell, una masia situada a la serra de Montgrony, al Ripollès, amaga un projecte que pretén arribar a l'autosuficiència. El compromís vers el medi ambient ha portat la parella que hi viu des de fa més de vint anys, en Gil i la Sara, a produir l'energia necessària per al seu habitatge amb plaques solars. Des del 2014 hi engeguen un projecte de creació tèxtil sota el nom Sarasak. La Sara s'inspira en els colors i sons de la natura, el seu entorn més proper.

Comunitat Directacoop

Un aniversari del quinze

Redacció Directa | @La_Directa

El 15 de maig celebrarem dos aniversaris en un, el de l'any 2020 i el del 2021. A la fi ens retrobarem, en tenim ganes. Ho farem aprofitant les hores de sol i com ja és tradició cantarem el feliç aniversari a una casa amiga, la de l'Ateneu Popular 9 Barris, una de les entitats sòcies de la DIRECTA. I, a més, coincidirà amb l'efemèride del desè aniversari de l'esclat del moviment de les persones indignades, que va omplir places i carrers, va remoure consciències i va transformar la nostra societat. Un objectiu compartit.

Totes les activitats de la jornada les farem en companyia de gent a qui ens estimem, amb qui hem recorregut una part del camí d'aquests tres quinquennis.

Us convidem a pujar a Nou Barris, també amb la vostra quitxalla. Parlarem, menjarem, beurem, cantarem i ballarem. Això sí, respectant les precaucions sanitàries, pel bé de tothom. Les 250.000 lectores del web, les 3.275 subscriptores, les 200 col·laboradores, les 300 sòcies, la cinquantena d'anunciants, les qui us encarregueu dels vuitanta punts de distribució, sereu benvingudes. I abans d'acomiarar-nos ens conjurarem perquè sigui l'últim any de celebració amb distàncies.

15 anys

CONSTRUINT LA DIRECTA

15 DE MAIG DE 2021
ATENEU POPULAR 9 BARRIS
Carrer de Portlligat, 11, 15, Barcelona
<M> L4 Trinitat Nova - L3 Roquetes
Entrades a ateneu9b.net
Jornada + 1 concert: 14 € / 12 € per a sòcies i subscriptores

12.00 h
Activitat infantil

13.00 h
Micròfon obert amb vermut
Un debat sobre la llibertat d'expressió i el paper dels mitjans de comunicació

14.30 h
Dinar
A càrrec de la Deskomunal

16.30 h
PD Metrallera Selecta
Reskate Studio
Intervenció artística

17.30 h
Las Karamba

19.00 h
Rodrigo Laviña y su Combo
Presentació del nou disc d'Extraño Weys

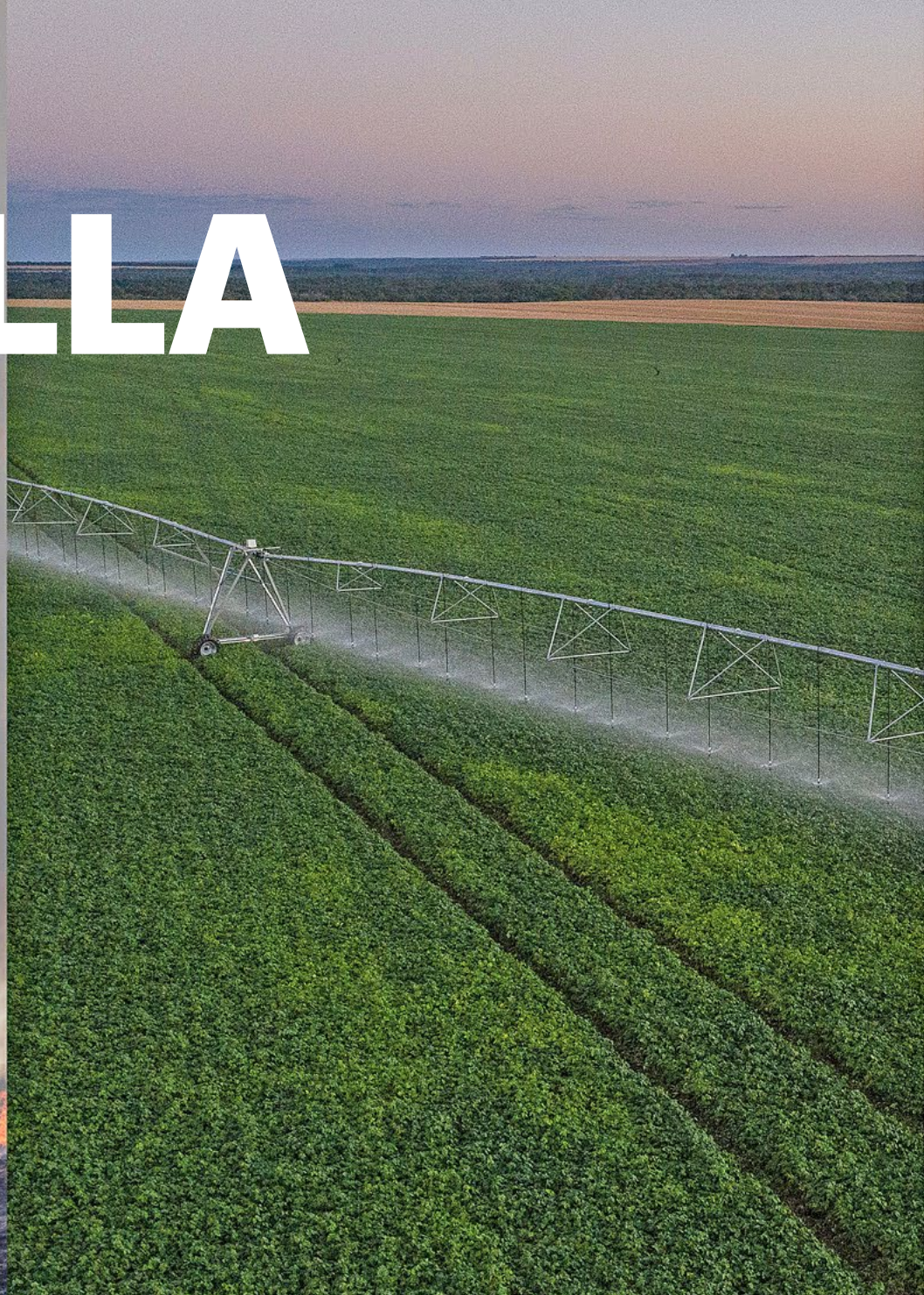
Directa ————— Es garantiran les mesures sanitàries ————— **1r ateneu**
popular 9 barris

/ MARIA CONILL @maria.ipunt

D'AQUELLA SOJA

Incendi a la sabana del Cerrado l'agost de 2020. Plantació de soja a l'Estat del Mato Grosso.

/ VICTOR MORIYAMA (RAINFOREST FOUNDATION NORWAY)
©RainforestNORW

Maties Lorente | @mtslorente

La soja transgènica cultivada massivament a zones desforestades del Brasil arriba a Catalunya pel port de Barcelona, per convertir-se en pinso de la indústria de la carn barata

Heus ací una vegada una fava màgica capaç de convertir extensions enormes de terra en un monocultiu -quasi un milió de quilòmetres quadrats de terres del Brasil, l'Argentina, el Paraguai, Bolívia i l'Uruguai- que viatja milers de quilòmetres per mar fins a la resta del globus en grans vaixells, que alimenta 1.100 milions de porcs arreu del món i que enriqueix astronòmicament les grans multinacionals agroalimentàries. El nom d'aquesta fava és soja transgènica i la seva arribada va alterar per sempre la forma com mengem.

“La soja és una mostra de com és d'irracional el sistema alimentari globalitzat”, explica Larissa Packer, membre de l'equip de GRAIN al Brasil, una organització internacional que treballa fent costat a la pagesia i els moviments socials en les seves lluites per aconseguir sistemes alimentaris més justos. El consum humà només representa el 6% de les faves de soja cultivades arreu del món i el 15% dels olis i farines processades. Excepte un altre 3,6% dels olis, que es fan servir per usos industrials com el biodièsel, la resta de la producció mundial de soja es dedica només a l'alimentació dels animals de granja. Aquesta fava oleaginosa està present a tots els pinsos industrials en forma de farina. En més proporció en els d'aus i porcs respecte a vaques o ovelles, això sí. “Es conrea en monocultius repartits pels Estats Units (EUA) i per tot el Con Sud d'Amèrica Llatina, des d'on viatja amb vaixell a països com l'Estat espanyol, on serveix per a fer pinso i engreixar porcs, que

acaben exportant-se a la Xina. Un negoci basat a substituir proteïna vegetal per proteïna animal, que genera moltes problemàtiques”, afegeix.

Les paraules de Packer s'entenen millor si es comparen amb les dades de la indústria porcina catalana, la principal productora d'aquest tipus de carn en l'àmbit de l'Estat espanyol (41% del total), seguida per Aragó i Castella i Lleó, que conformen el triangle del porc del nord-est de la Península. Segons dades de l'Observatori del Porcí de la Generalitat de Catalunya, l'any 2019 es van sacrificar 22,5 milions de porcs a Catalunya, una mitjana de 6.100 al dia. En termes de la indústria, es van *produir* quasi 1,9 milions de tones de carn. D'aquestes, se'n van consumir 828.745; un 43% del total. El 57% es va exportar arreu de l'Estat espanyol o a països com la Xina, Corea o el Japó. D'acord amb aquestes dades, Catalunya és responsable de més de la meitat de les exportacions totals de carn porcina del conjunt de l'Estat. En l'àmbit mundial, l'Estat espanyol se situa com el quart productor de carn de porc, només superat per la Xina, els EUA i Alemanya, en un mercat que no para de créixer, fins i tot a l'Àfrica. Catalunya va exportar l'any 2019 carn de porc per valor de 3.350 milions d'euros.

La cabana porcina catalana ha crescut un 20% en una dècada, i el 2019 va arribar a comptar més de 7,2 milions d'animals. La ramaderia industrial requereix grans quantitats de matèries primeres per fabricar pinso que abasteixi les granges. El gran creixement de la producció de carn, l'ofegament del model de pagesia tradicional a Europa,

Seu de Cargill
a Martorell
(Baix Llobregat)
/ SIRA ESCLASANS
@siraesca

Granja de porcs
a Osona
/ BRAIS G. ROUCO
@BraisGRouco

AQUESTS PURINS

El 80% de la producció mundial de soja es dedica a l'alimentació dels animals de les macrogranges

La cabana porcina catalana ha crescut un 20% en una dècada, i el 2019 va arribar als 7,2 milions d'exemplars

el preu barat del transport marítim i els acords de lliure comerç amb els EUA i l'Amèrica Llatina -que abarateixen enormement les importacions agroindustrials en suprimir els aranzels- han fet que les indústries de la carn locals miren al mercat internacional per proveir-se, sobretot quan es parla del “superaliment” per al ramat: la soja.

“La soja i la farina de soja que importa Catalunya requereixen una superfície conreada anual d'1.250.000 hectàrees, que equival a gairebé un 40% de la superfície total del país i un 75% de la superfície agrària de Catalunya (terra agrícola i forestal)”. Són dades de l'informe “El paper de Catalunya i el port de Barcelona en la construcció d'un sistema alimentari (in)sostenible”, elaborat per GRAIN, la revista Soberanía Alimentaria i l'organització Via Campesina, que es farà públic aviat.

Barcelona, porta d'entrada de la soja

“El port de Barcelona exerceix un paper més que rellevant, tant en les importacions de soja com en el seu processament i distribució per a l'ús en la indústria ramadera catalana; aquesta última es considera un dels motors de l'economia local”, es llegeix a l'informe. Cada any passen pels molls de la capital catalana més d'1,5 milions de tones de faves de soja sense processar, l'equivalent a 60.000 camions. Segons dades de l'IDESCAT, la gran majoria prové del Brasil (52%), EUA (22%) i el Paraguai (14%).

“Avui, al Brasil, es cultiven més de 38 milions d'hectàrees de soja, un territori deu vegades més gran que tot Catalunya”, especifica Henk Hobbelink,

coordinador internacional de GRAIN. Per portar a terme aquests cultius, fa dècades que al Brasil es desforesten ingents quantitats de bosc i selva. Tot i la moratòria signada el 2006 per protegir l'Amazònia, durant el govern de Bolsonaro la superfície desforestada ha augmentat un 83% en la regió i s'ha arribat als nivells del 2008. Des de fa uns anys, la pressió s'ha traslladat a àrees més meridionals, com la del Cerrado. Es tracta d'una regió de sabana que fa quatre vegades la mida de l'Estat espanyol, on es calcula que habita una de cada vint espècies del planeta, i que ha vist augmentada més d'un 40% la seva taxa de desforestació des del 2011. Un dels pioners en la reducció dels ecosistemes naturals del Cerrado és Blairo Maggi, ministre d'Agricultura entre el 2016 i 2019, durant el mandat de Michel Temer, i premi “Motoserra d'or” de Greenpeace, per les tales il·legals de les seves empreses. “Espanya -concretament Catalunya i Aragó-, que és juntament amb Alemanya una de les grans productores de carn de porcs estabulats, es converteix en un país amb una demanda de soja molt alta i, per tant, és responsable dels nous acaparaments de terra en el Cerrado”, conclou Hobbelink.

L'informe, en el qual ha participat la seva organització, hi posa dades: “La soja que entra en el port representa 500.000 hectàrees de terra dedicada. Si la meitat arriba del Brasil i la major part es produeix en terres desforestades de la regió septentrional del Cerrado, podem dir que anualment l'entrada de soja pel port de Barcelona suposa l'equivalent a unes 230.000 hectàrees »

» de desforestació, un 14% de tots els boscos de Catalunya».

Les responsables de l'entrada de la soja que arriba a Catalunya per convertir-se en pinso són, principalment, dues empreses multinacionals: Cargill i Bunge. «En les seves plantes es processa la meitat de la farina de soja produïda en l'Estat espanyol. Aquesta producció cobreix l'actual demanda de farina de soja de la indústria catalana de pinsos per a l'alimentació animal», explica l'informe de GRAIN.

Un negoci ancorat als nostres ports

«Som la farina del teu pa, el blat de la teva pasta, la sal de les teves patates fregides. Som el blat de moro de les teves *tortillas*, la xocolata a les teves postres, l'edulcorant de la teva beguda refrescant. Som l'oli de la teva amanida i la vedella, el porc o el pollastre que menges per sopar. Som el cotó en la teva roba, el folre de la catifa i el fertilitzant al teu camp». Per ser tantes coses com presumia Cargill en un anunci als EUA, a l'Estat espanyol és poc coneguda, tot i facturar 1.243 milions d'euros l'any 2019 i ser la setzena empresa de la demarcació de Barcelona en volum de facturació. Fundada el 1865 als EUA per William Wallace Cargill, l'empresa es va especialitzar en la compravenda de cereals i productes agroindustrials, com ara, llavors, fertilitzants o pesticides. Amb l'arribada de la *Revolució Verda* entre els anys seixanta i setanta del segle XX, la companyia va adquirir una dimensió global. Fins avui dia, que és una de les poques firmes multinacionals del món que encara està controlada en un 88% per la família que la va fundar. Catorze dels seus membres tenen fortunes que superen els mil milions de dòlars.

Cargill, conjuntament amb Bunge, són dos dels gegants de la indústria agroalimentària mundial. Bunge, actualment amb base legal al paradís fiscal de les Bermudes, va ser fundada el 1818 per Johann Peter Gottlieb Bunge a Amsterdam i des dels primers anys del segle XX va començar els seus negocis a l'Argentina i el Brasil. Va estar sota el control de 180 famílies, algunes de les quals els Hirsch, els Bunge, els Born, els Engels i els De La Tour, fins que va començar a cotitzar a borsa l'any 2001. La branca ibèrica va facturar 3.293 milions d'euros l'any 2019.

«Cargill i Bunge dominen el mercat mundial de la soja i són les dues multinacionals que més poder tenen a l'Estat espanyol en el mercat d'aquesta matèria primera». Ho diu Mar Calvet, membre de la Càtedra d'Agroecologia i Sistemes Alimentaris de la UVic que ha participat la investigació *Els rostres de la soja*, impulsada per *Ecologistes en Acció*. Ambdues empreses són les principals exportadores de soja brasilera: Bunge en primer lloc i Cargill en segon, amb 15,4 i 12,4 milions de tones, respectivament.

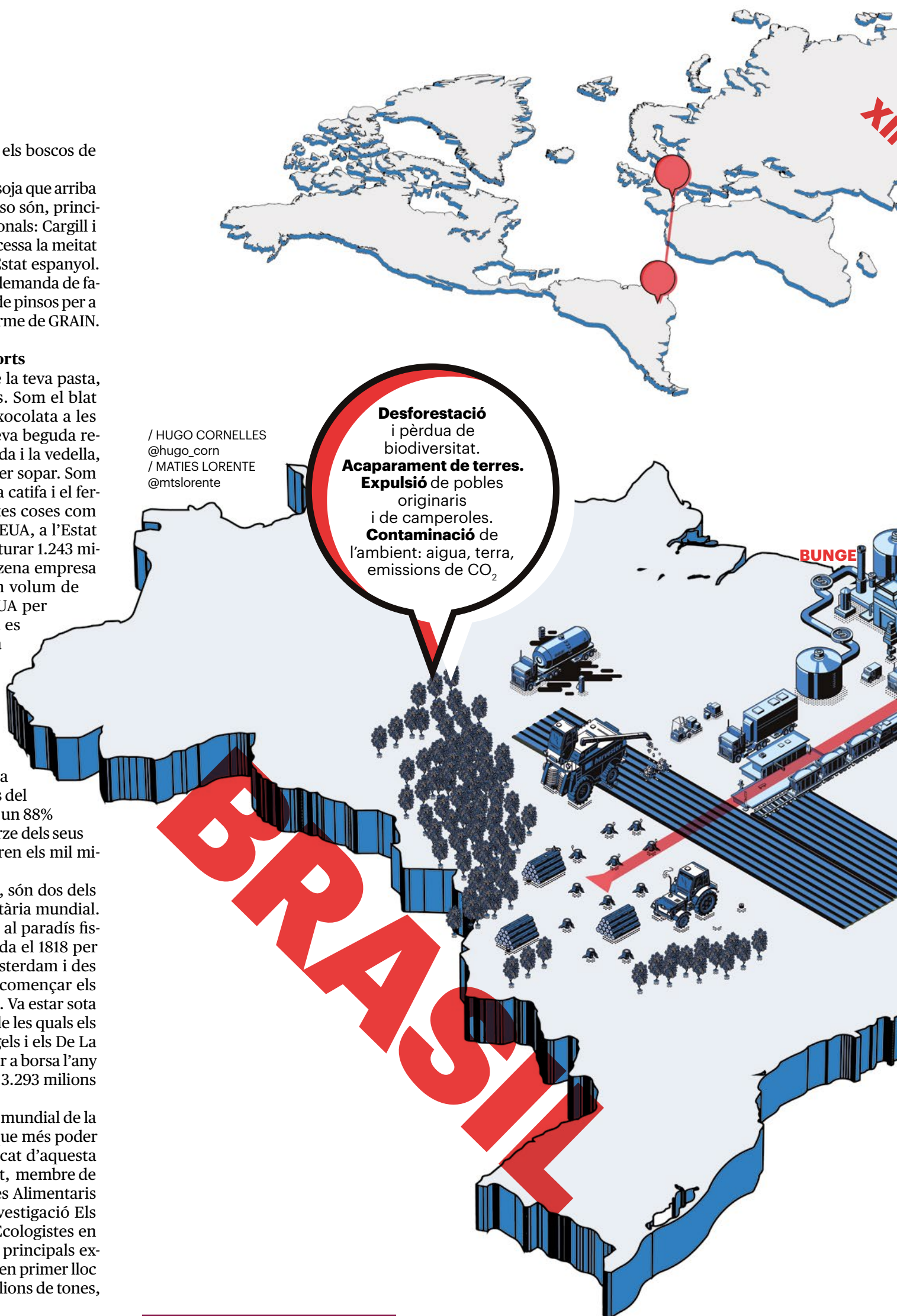
Aquestes companyies desenvolupen, segons Calvet, estructures «semblants a la de la integració ramadera, on una sola empresa controla tot el cicle productiu, subministra els elements per al cultiu de la soja als agricultors, compra el producte obtingut, el processa i el comercialitza ella mateixa, amb l'objectiu d'acumular els màxims beneficis econòmics sense fer-se càrrec de les externalitats clarament negatives que comporta aquest cicle (desforestació, vulneracions als drets humans i laborals, contaminació, etc.)».

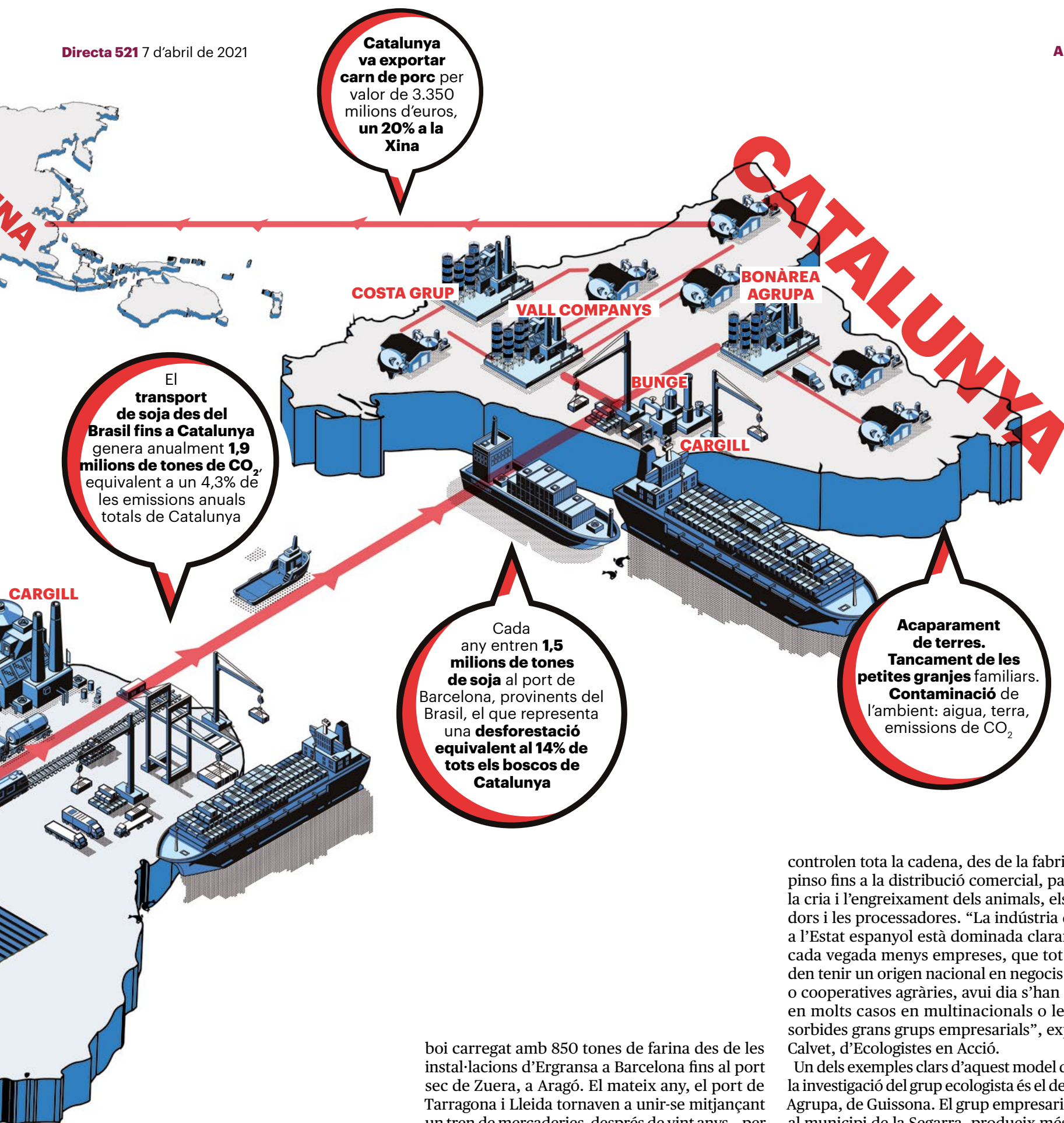
/ HUGO CORNELLES
@hugo_corn
/ MATIES LORENTE
@mtsloriente

Desforestació
i pèrdua de biodiversitat.
Acaparament de terres.
Expulsió de pobles
originaris
i de camperols.
Contaminació de
l'ambient: aigua, terra,
emissions de CO₂

Catorze membres del clan familiar que controla Cargill tenen fortunes que superen els mil milions de dòlars

Les dues multinacionals cultiven la soja per mitjà de les seves empreses participades al Brasil, l'embarquen als seus molls de l'Amazones i l'envien fins a diferents ports del món; un d'ells, el de Barcelona. Ambdues disposen d'instal·lacions tant al port de Barcelona com al de Tarragona, per emmagatzemar la soja i processar-la. També tenen vincles dins del port: Bunge participa la societat Ergransa SA, encarregada de la descàrrega de granell al port de Barcelona.

Cargill i Bunge han consolidat la presència a Catalunya mitjançant la inversió en infraestructures. El 2016, el contracte de concessió entre el port de Barcelona i Cargill es va ampliar vint anys a canvi d'una inversió de 10,4 milions d'euros que va realitzar la multinacional per a modernitzar les seves instal·lacions. En 2018, Cargill va realitzar una nova inversió de 18,2 milions d'euros a canvi d'una pròrroga de dos anys del contracte de concessió i de l'elaboració d'un estudi per part del port de Barcelona, que se centra en la viabilitat de l'ampliació del moll Àlvarez de la Campa, per així rebre vaixells de dimensions superiors als que operen en l'actualitat. En paral·lel, l'octubre de 2020, el BOE recollia l'ampliació per cinc anys de la titularitat de Bunge en el moll Oest del port de Barcelona, en compensació "per l'execució d'inversions".

Un cop processades les faves de soja, la farina continua el camí cap a les fàbriques de pinso. Moltes vegades, ho fa a bord de trens especials. Bunge va impulsar el 2020 el primer viatge d'un com-

boi carregat amb 850 tones de farina des de les instal·lacions d'Ergransa a Barcelona fins al port sec de Zuera, a Aragó. El mateix any, el port de Tarragona i Lleida tornaven a unir-se mitjançant un tren de mercaderies—després de vint anys—, per poder transportar la farina a Guissona, seu de bonÀrea Agrupa (antic Grup Alimentari Guissona), una de les principals productores de pinso de Catalunya i següent baula de la cadena global de la carn barata.

Model global, aplicació local

"Les fonts d'abastament de soja del nord-est d'Espanya solen venir d'aquestes dues empreses, Cargill i Bunge". Ho explica M. Carmen Soler, directora de l'Associació de Fabricants d'Aliments Compostos de Catalunya (ASFAC), una entitat que aglutina 91 productors de pinso catalans. Segons les seves dades, el 2018 hi havia 203 establiments a Catalunya on es fabricava pinso, que ocupaven 3.742 persones i que generaven uns ingressos d'explotació de 4.300 milions d'euros. En demanar a l'ASFAC el llistat de les empreses que en formen part la resposta és "que no el poden facilitar".

De la mateixa manera que empreses com Cargill o Bunge han integrat el procés de producció i processament de la soja, a l'Estat espanyol i a Catalunya s'han integrat en gran part els processos de producció de la carn, fins al punt que alguns grups

controlen tota la cadena, des de la fabricació del pinso fins a la distribució comercial, passant per la cria i l'engreixament dels animals, els escorxadors i les processadores. "La indústria del pinso a l'Estat espanyol està dominada clarament per cada vegada menys empreses, que tot i que poden tenir un origen nacional en negocis familiars o cooperatives agràries, avui dia s'han convertit en molts casos en multinacionals o les han absorbidess grans grups empresarials", explica Mar Calvet, d'Ecologistes en Acció.

Un dels exemples clars d'aquest model que recull la investigació del grup ecologista és el de bonÀrea Agrupa, de Guissona. El grup empresarial, ubicat al municipi de la Segarra, produeix més d'un milió de tones de pinso anuals. Controla tota la cadena de producció, des del moment que la farina de soja arriba a les seves instal·lacions fins que es distribueix la carn en les més de 500 botigues de la marca. En l'actualitat, més de 4.600 agricultors i ramaders treballen per al grup en un model d'integració vertical que produeix 800.000 porcs a l'any, segons les dades de l'informe d'Ecologistes en Acció.

Costa Food Grup és un altre dels grans de la ramaderia integrada verticalment als Països Catalans, produeix més d'un milió de tones de pinso a l'any. Amb seu a Fraga, compta amb més de mil granges de producció associades i és el segon productor de porcs de l'Estat espanyol, amb gran presència al mercat internacional. Distribueix per mitjà de marques com Casademont o Villar.

Però, sens dubte, un dels grans de la ramaderia integrada catalana és la poc coneguda Vall Companys. Produeixen dos milions de tones de pinso cada any, amb els quals alimenten porcs, vaques i gallines a 2.100 granges integrades. Segurament, és més coneguda una de les marques que comercialitza les 550.000 tones de carn anuals produïdes pel »

» grup i que en els últims temps ha invertit ingents quantitats de diners en campanyes de publicitat: Campofrío. La societat Vall Companys es va iniciar amb la compra de la farinera La Meta de Lleida en els anys cinquanta, però va acabar fent un procés d'integració ramadera a partir dels anys setanta i vuitanta fins a arribar a facturar els 2.188 milions d'euros en l'actualitat.

Per Mar Calvet, a causa de la gran tecnificació i industrialització que requereix aquest tipus de producció està desplaçant a les petites empreses i cooperatives que no compleixen els requisits tècnics exigits ni tampoc poden competir en el mercat. “D'aquesta manera, la producció de pinso, de la mà de la ramaderia industrial, està condemnada a acabar en molt poques mans, que al seu torn són extremadament dependents de l'abastiment de soja per part d'encara menys empreses amb més poder”, conclou l'ecologista.

Ramaderia més sostenible

“Quan nosaltres vam començar, la granja era integrada i engreixàvem uns 1.800 porcs a l'any; hi havia 0,2 llocs de treball. Ara, criem i engreixem només entre 550 i 600 porcs a l'any de manera ecològica, generem 1,5 llocs de treball directes, més un o dos llocs indirectes segons l'època”. Pino Delàs és un dels membres de Llavora Agropecuària, una explotació ecològica de porcs situada a Ventalló (l'Alt Empordà) que ha desafiat la lògica imperant en el mercat de la carn. “L'objectiu de la indústria no és millorar l'alimentació, sinó incrementar la taxa de beneficis, com qualsevol multinacional. El seu interès no és la satisfacció d'una necessitat humana, sinó que preval el criteri econòmic, i això en alimentació és perillós”, argumenta.

A Llavora entenen la ramaderia ecològica com un conjunt de pràctiques que intenten restar “les diverses contradiccions del model de producció industrial, ja no de bestiar, sinó de carn, perquè arriba un moment que la indústria no produeix animals, sinó directament quilos de carn”. Aquestes

“La gran tecnificació d'aquest tipus de producció desplaça les petites empreses”, diu Mar Calvet d'Ecologistes en Acció

“És molt important distingir les grans indústries alimentàries dels pagesos”, afirma Pino Delàs de Llavora Agropecuària

pràctiques consisteixen, entre altres opcions, a tenir en compte la petjada ecològica de la cria i l'engreix dels animals, reduir el consum d'antibiòtics o optar per matèries primeres de proximitat, tot “tenint presents les contradiccions”, com el fet que el pinso ecològic també està fet de soja. “El que passa és que l'ecològica és marginal i la intensiva molt gran”, assegura el pagès. Una altra de les diferències és que el pinso de la ramaderia ecològica no empra soja transgènica. “És molt important distingir les grans indústries alimentàries dels pagesos, que som una baula de la cadena que intentem sobreviure com podem”.

Un altre dels factors que tenen en compte els productors de Ventalló és no malmetre els recursos hídrics. “Aquests recursos limitats són els que donen sentit a la ramaderia ecològica: no malmetre

un recurs natural com és l'aigua. Tot i que el porcí no és el culpable en exclusiva dels aqüífers contaminats per nitrats -al Maresme també hi passa i no hi ha porcs-, és un contribuïdor net”. El petit productor assenyala la gran indústria: “Les multinacionals de la carn venen i donen una mica de feina, però deixen una gran quantitat de merda”. “De vegades es parla de la inacció de l'administració, però no és només això: és la culpable directa que tinguem el 42% de les masses d'aigua subterrànies de Catalunya contaminades amb nitrats”. Ginesta Mary és la presidenta del Grup de Defensa del Ter (GDT), una entitat que fa anys que lluita per la defensa del medi ambient a Osona i el Lluçanès, dues de les comarques que concentren una part important de la producció de porc a Catalunya. La contaminació per nitrats de les aigües superficials, els aqüífers i l'atmosfera és un dels impactes més habituals de la indústria del porcí. Això es deu al fet que s'aboca al medi natural una gran quantitat de purins -excrements de porc barrejats amb aigua i altres restes, com medicaments- per fer-los servir com a adob. El problema és que el ritme de producció de la indústria satura l'entorn i contamina els aqüífers.

Segons explica Mary, a Osona, l'any 82, a cada explotació hi havia uns cinquanta porcs. L'any 2010, ja n'hi havia 1.100. “Una explotació petita no pot competir amb el model que representen les macrogranges i ha de passar a formar part de la integradora”, explica la presidenta del GDT. En aquest procés, el pagès acaba sent un treballador més de la cadena. “Aquí, a Osona, el 52% del PIB depèn directament o indirectament del sector porcí. És una bestiesa”. Tot i que se centren en la lluita mediambiental, des del GDT també qüestionen el model de treball precari que fixa la ramaderia integrada. Les condicions laborals a escorxadors com Le Porc Gourmet o Esfosa han estat denunciades en nombroses ocasions per col·lectius com Càrnies en Lluita, una plataforma que aplega una part de les plantilles de les instal·lacions, en la seva majoria persones migrades o en situació de vulnerabilitat de la plana de Vic.

La representant de la plataforma ecologista qualifica la indústria com a “gegant de peus de fang”, ja que basa el seu benefici en el preu tan baix del comerç marítim internacional a l'hora d'abastir-se de matèries primeres. Segons dades de l'Observatori del Porcí de la Generalitat de Catalunya, el preu mitjà d'una tona de soja al port de Barcelona l'any 2019 va ser 323,4 euros. “El 70% del cost de producció del porc és el pinso, en aquest cas, el cost de la producció i el transport de la soja”, explica Mary. “El transport internacional depèn molt del petroli. Només que pugui una mica el preu del petroli ja no els hi surt a compte”. En la mateixa línia, parla des de l'Alt Empordà Pino Delàs: “Les fragilitats de l'actual sistema de comerç mundial ens deixen en mans d'unes poques grans empreses”. I, amb to premonitori, afegeix: “Estem a les portes d'una crisi mai vista derivada de la finitud dels recursos, en particular de la finitud de les energies barates i superabundants derivades del petroli, i el sector agroalimentari és molt dependent d'aquestes”. “Creiem que el porcí és una bombolla i quan a les grans empreses no els surti a compte produir la carn barata aquí, tot això marxarà i ens trobarem amb l'aigua contaminada, la terra saturada i no hi haurà pagesos”, postilla la presidenta del GDT. ●

*Aquest reportatge s'ha fet en col·laboració amb la revista Soberanía Alimentaria.

Incendi provocat
a l'assentament
12 d'octubre de la
ciutat de Cláudia,
a Mato Grosso
/ VICTOR
MORIYAMA

LA SOJA DESPLAÇA POBLACIÓ I DESFORESTA SELVES DEL BRASIL

Comunitats originàries i pagesia local de les lleres dels rius
Amazones, Tocantins i Tapajós denuncien amenaces, coaccions
i assassinats des de l'arribada de la multinacional Cargill

Berta Camprubí | @bertacamprubi

Per entendre d'on surt la soja que ha alimentat el porc amb què estan fets els llibrets de rocafort que vas menjar ahir hem de viatjar a l'Amèrica Llatina. La meitat de la producció mundial de soja es cultiva al Brasil, l'Argentina i el Paraguai. L'altra meitat, als EUA i a la Xina. El Brasil té sembrades 38,75 milions d'hectàrees de soja transgènica, segons la consultora brasilera Datagro, el que equival a cinc vegades la superfície dels Països Catalans. Des que es posiciona com una de les activitats econòmiques més importants de l'agronegoci brasiler, en la dècada dels setanta del segle XX, i fins a l'any 2017, el cultiu de soja s'ha multiplicat per 74. La producció d'aquest gra té impactes extremadament nocius pel territori i les comunitats que l'habiten. L'empresa que ha promogut amb més força l'expansió de la soja des de la seva arribada a terres brasileres l'any 2003 és l'estatunidenc Cargill.

"Ajudant el món a prosperar". Sota aquest lema, Cargill exporta milions de tones de soja cada any (17 milions l'any 2019, segons l'informe de GRAIN) i monopolitza tots els graons de l'escala de producció. El primer graó ha significat la intensifi-

cació salvatge de la desforestació de milers i milers d'hectàrees de dos dels principals biomes del Brasil: la sabana del Cerrado (als estats de Mato Grosso, Mato Grosso do Sul, Goiás, Tocantins i Bahia) i l'Amazònia (sobretot als estats de Pará i Amazonas). El ritme de la devastació és encara més frenètic des de l'arribada del president Jair Bolsonaro al Palau de Planalto de Brasília.

Segons l'informe de GRAIN "les proteccions ambientals que tant va costar aconseguir en el passat han estat pràcticament eliminades". Nombrosos ambientalistes brasileres denuncien que la meitat del Cerrado, que produeix un 52% de la soja del Brasil, ja s'ha desforestat, víctima d'incendis provocats en un 96% pel sector agropecuari. Pel que fa a la selva amazònica, explica el document de GRAIN -amb data d'octubre de 2020-, que "la superfície desforestada abasta un 83% més que fa un any".

"Soja significa *selva talada*", assegura Sara Pereira, activista de l'ONG brasilera FASE, organització que treballa en la defensa de béns comuns de l'Amazònia, la justícia ambiental i la sobirania alimentària. La desforestació i la consecutiva expansió

de la soja transgènica, a la seva vegada, duen al desplaçament forçat cap a les perifèries urbanes, també anomenades cordons de misèria, de milions de camperoles. "Tres milions i mig de persones han hagut de desplaçar-se en els últims quaranta anys a causa de la concentració de la soja i de la desforestació", explica Larissa Packer, advocada mediambiental de GRAIN. Així han proliferat barris populars i faveles amb habitatges improvisats de material reciclat a ciutats que creixen sense oportunitats per a les seves habitants com Manaus, capital d'Amazones; Belém, capital de Pará, o Cuiabá, capital de Mato Grosso.

Terminals de càrrega a peu dels rius

L'any 2003, Cargill va instal·lar una terminal portuària per a l'exportació de soja sobre les aigües del riu Amazones a la ciutat de Santarém, Pará, "sense procés de consulta prèvia i sense l'estudi d'impacte ambiental exigint per llei", explica Sara Pereira. Amb base operativa al port, Cargill i els seus aliats comencen -copiant les dinàmiques ja emprades per colonitzadors i terratinents històricament- a estendre's per mitjà de mètodes »

» denunciats com a il·lícits: “en un inici, oferien molts diners a les camperoles per vendre les seves terres, i les que es resistien a vendre acabaven trobant-se acorralades. Després de la seducció i la compra, van passar a processos més violents com l'expulsió, amb camperoles a les qui van cremar la casa, líders socials amenaçades de mort, etcètera...”, relata Pereira. Maria Ivete Bastos va ser presidenta del Sindicat de treballadores rurals de Santarém entre 2002 i 2008. “La soja va començar a créixer a partir del port de Cargill, i a mi em va tocar comprometre'm amb la defensa dels drets i les terres de les camperoles. L'any 2005 vaig començar a patir amenaces i atemptats”, explica.

Bastos va haver de moure's amb protecció policial durant deu anys. “Rebia missatges dient que el dia que em deixés la policia, m'inxamparien i que no tindria el plaer d'una mort ràpida”. L'any 2017, acabat el programa de protecció de drets humans que l'aixoplugava, “van venir a amenaçar-me a la seu del sindicat un empresari amb el seu pistoler, després van disparar-me dins de casa i van intentar matar-me cremada, amb benzina”, explica amb naturalitat la líder camperola. “Encara no puc anar sola per la ciutat perquè estan executant a poc a poc tots els que estaven a la llista d'amenaces”, es lamenta. Amb el mateix *modus operandi* utilitzat a Santarém, Cargill ha instal·lat un altre port a Miritituba (Pará) i en projecta la construcció d'un de nou sobre el riu Tocantins, a Abaetetuba, on les comunitats ja s'estan organitzant per resistir-s'hi.

Es tracta d'infraestructures logístiques que formen part del macropla anomenat Infraestructura Integral Regional de Sud Amèrica (IIRSA), un projecte d'immensa envergadura pensat des de l'engranatge neoliberal que articula els diferents tractats de lliure comerç que afecten la regió, dissenyat per consolidar la posició d'Amèrica Llatina dins l'economia global com a exportadora de matèries primeres. La soja, no només com a ingredient bàsic per a la fabricació de pinso pels animals, sinó com a potencial matèria primera del combustible renovable, hi juga un paper central. L'expresident dels Estats Units, George Bush, signava l'any 2007 un pacte amb l'aleshores president brasiler Lula da Silva, que comprometia el gegant llatinoamericà a fer créixer exponencialment la seva producció d'etanol fet de canya de sucre i de soja, amb l'afany de convertir-se en la que anomenaren “l'Aràbia Saudita dels biocombustibles”.

Extermini de l'agricultura tradicional

Mitjançant aquestes praxis i tentacles s'ha anat instal·lant la multinacional de capital privat més gran del món a terres brasileres. “Cargill patrocina l'èxode rural, el conflicte per la terra, la criminalització de líders socials i vulnera l'estil de vida de les camperoles, les lleis brasileres i la Convenció 169 de l'OIT”, assegura Manoel Edivaldo Santos, del Sindicat de treballadores rurals de Pará. La seva presència “afecta la vida, la salut, el benestar... Afecta tot”, assegura Osvalinda Alves, agricultora dels afores de Santarém. La camperola enumera des de l'augment d'accidents automobilístics a la principal carretera de la zona, la BR163, a causa del flux de transport de soja, fins als problemes respiratoris i la infertilitat de la terra que causen les fumigacions amb glifosat, passant per la pèrdua de llavors nadiues a causa del monopoli invasiu de les llavors transgèniques i la tala il·legal d'arbres que posen en pràctica els terratinents que continuen comprant o envaint terres.

“Els terratinents converteixen la selva en herba i després en soja, i tot acaba per nosaltres”, es lamenta Alves. Tradicionalment, les comunitats indígenes, camperoles i quilomboles (afrobrasileres) del departament de Pará han viscut de la pesca, de la diversitat dels arbres fruiters i de la producció de farina de mandioca i altres derivats d'aquest tubercle autòcton. Des de l'arribada de Cargill, però, “per nosaltres, aquí les coses només empitjoren”, assegura la camperola. “Ells busquen expandir la soja, la fusta, l'agronegoci. Nosaltres, les agricultores, lluitem pel dia a dia, per cultivar la nostra alimentació. Cargill pretén acabar amb

les agricultores, és realment un extermini de l'agricultura tradicional”, denuncia.

Del cautxú a la soja

“Quan mirem la història de l'Amazònia, entenem que aquesta ha estat víctima d'una explotació al llarg de molts cicles econòmics”, des de l'arribada de la colonització fins al present, explica Pereira. “El cautxú, l'or, la fusta... I ara, la soja”. Segons l'activista, amb l'arribada dels colonitzadors comença l'acaparament de terres que al Brasil anomenen *grillagem*. “Des d'aleshores fins ara no hi ha tants canvis i, de fet, és un procés que es va accentuant cada vegada més”, afegeix. El conflicte per la terra és la causa de mort de centenars de defensores de la vida i el territori al Brasil. Segons la Comissió Pastoral de la Terra, organització cofundada pel pare Pere Casaldàliga, l'any 2019 es van registrar 1933 conflictes per la terra, el 60% dels quals a l'Amazònia, i 32 líders socials van ser assassinats, 27 a la regió del riu més cabalós del món. “La qüestió de la terra al Brasil és un caos estratègic, no és casual, és una política d'estat, un caos que propicia que els terratinents puguin anar apropiant-se de la terra per sembrar soja, que és una de les principals mercaderies del país”, conclou Pereira.

Després del cop d'estat jurídic i mediàtic a la presidenta Dilma Rousseff, l'any 2016, el govern interí de Michel Temer va aprovar la Llei 13.465/2017 sobre la “regularització fundiària” a l'Amazònia. “Nosaltres la vam batejar com la llei de la regularització de la *grillagem*”, explica el sindicalista Santos. I continua: “És una llei que obre les portes a què l'agronegoci avanci sobre terres públiques a més velocitat, i ara més, amb la gestió del govern de Bolsonaro, que ha debilitat els òrgans responsables de la reforma agrària i el control ambiental, com l'INCRA i l'IBAMA”. Bolsonaro anunciava

Cargill projecta un nou port a la ciutat d'Abaetetuba, on les comunitats ja s'estan organitzant per resistir-s'hi

Dia rere dia senten el soroll de les serres elèctriques que escapcen l'ecosistema que els ha donat la vida

Al fons, terminal de Cargill a Santarém, a la llera de l'Amazones / VICTOR MORIYAMA

Plantació de soja a l'estat de Tocantins, al centre del Brasil / VICTOR MORIYAMA

el febrer de 2019 el nomenament del coronel de l'exèrcit Jesús Correa com a nou president de l'Institut Nacional de Colonització i Reforma Agrària (INCRA). I va ser Temer qui va col·locar a un pastor evangèlic, conegut per predicar la paraula de Déu a comunitats indígenes, com a president de la Fundació Nacional de l'Indi (FUNAI), l'òrgan públic que teòricament s'encarrega de protegir les ètnies aïllades a l'Amazònia, entre altres tasques.

Els pobles originaris d'aquesta terra són les principals víctimes de l'avenç de la soja. Esclaus de les *caucherías* fins fa només cent anys a l'Amazònia peruana, colombiana i brasilera, ara pateixen l'im-

pacte dels monocultius sobre les seves terres teòricament protegides per la FUNAI. Dia rere dia senten el soroll de les serres elèctriques que escapcen l'ecosistema que els ha donat la vida des de fa mil·lennis. Les diferents aldees del poble munduruku, una de les desenes d'ètnies de la regió, són diana constant de l'activitat dels productors de soja. Segons Pereira, els munduruku "resisteixen, i habitualment esclaten conflictes violents. El mateix passa amb les aldees quilomboles del Planalto de Santarém".

L'altre col·lectiu que pateix un impacte específic és el de les dones agricultores, "perquè elles tenen una relació més forta amb la terra, són

les més grans defensores de l'agricultura circular i depenen dels horts per la seva alimentació, per les seves medicines", segons explica Pereira. Quan li preguntem si vol afegir res més, l'activista fa una contundent crida a aquelles persones que estan a l'altra banda de la cadena de consum: "La soja brasilera és una soja tacada per la sang de líders assassinats, tacada pels agrotòxics. Els seus consumidors necessiten reflexionar bé sobre què hi ha embotit en aquesta carn de porc, que se serveix a la seva taula cada dia. Quin gust té? Té gust de salut i vida o té gust de sang i violació de drets humans?". ●

Enfortim l'Economia Social i Solidària

BARCELONA MAI S'ATURA

Convocatòria de subvencions 2021

Del 6 d'abril al 5 de maig

barcelona.cat/subvencionsESS

Ajuntament de Barcelona

Andreu Escrivà,

ambientòleg

“La falta de temps alimenta comportaments insostenibles”

Text: Lluís Pascual | @LluísPVidal
Fotografia: Jaume Ferrando

És probable que siga el divulgador sobre canvi climàtic més actiu del País Valencià. L'any 2016, fou escollit membre del Comité d'Experts de Canvi Climàtic de la Generalitat Valenciana, però un any després va dimitir perquè no s'havia desenvolupat cap actuació. Fa poc ha publicat amb l'editorial Sembra Llibres la traducció del seu darrer llibre *I ara jo què faig? Com vencer la culpa climàtica i passar a l'acció*. Amb aquest senzill manual ens convida a reflexionar sobre com enfrontar el gran repte col·lectiu.

El teu primer llibre es titulava *Encara no és tard*. Per contra, en l'últim fas referència, directament, a passar a l'acció. Això vol dir que se'ns acaba el temps?

Sí. El primer llibre el vaig escriure l'estiu de 2016. En eixe moment encara no havia arribat Trump i vivíem la ressaca post-París, quan pensàvem que l'acord estava més o menys bé pel que fa als objectius. Hi havia una sensació que, per fi, havíem aconseguit desfer-nos de les cimeres climàtiques ineficients com havia estat Copenhaguen. Existia un moment per actuar de forma molt clara; anàvem tard, però encara no era tard. Quatre anys després, el que ha passat és que hem malbaratat moltíssim de temps. Estem en un escenari on cada vegada tenim menys temps per a fer més coses. Com més ho retardem, més haurem de tallar les emissions. Ara, la qüestió no és si som a temps, sinó senzillament que hem d'actuar. Hem d'actuar ja i amb tot el que puguem.

Podries definir que és “la culpa climàtica”?

Habitualment es gasta el terme d'*ecoansietat* per parlar d'aquella angoixa que sentim quan ens enfrontem al canvi climàtic. El llibre sorgeix perquè la gent percep que el canvi climàtic és una cosa molt greu que abasta tots els àmbits de la seua vida i, per tant, ha de fer alguna cosa. Però les feramentes que tens per fer alguna cosa, o almenys les que t'han dit que tens, són molt ineficients. Són minses, parcials i sobretot individualistes. Tenim tota la culpabilitat de solucionar un problema que és impossible que solucionem des de l'òptica individual. Ens estan dient tota l'estona que estem provocant el canvi climàtic, però a la vegada les que ens donen per aturar-lo són insuficients. D'eixa conjunció d'elements naix la culpa climàtica. En aquest espai és on es genera molta de l'angoixa, que el que provoca és paràlisi.

Fa anys que tant la comunitat científica com el moviment ecologista expliquen les conseqüències previsibles del canvi climàtic, però no sembla que s'hagen produït grans transformacions. Ha fallat l'estratègia comunicativa?

Ha fallat per moltes bandes i per moltes raons. La primera és la sensació que tenien molts ecologistes i científics de què només explicant el problema la gent actuaria. Eixa és la primera errada monumental. Això no ho pots saber fins que no ho proves, perquè penses que és un tema tan greu i tan evident que si ho contes, la gent espavilarà i farà alguna cosa. Primera errada: No. Llavors, es va passar a contar-ho de forma molt catastròfica per a espantar la gent i provocar una resposta. Però clar, si tu dius que el món s'acaba, el que provoques no són ganes de salvar el món sinó d'aprofitar el que et queda. En valencià tenim una dita que diu: “Folleu, folleu, que el món s'acaba”. Si a la gent li dius que d'ací a vint o trenta anys no podrà volar, que l'estiu serà insuportable, que tot estarà caríssim... Doncs el que fan és aprofitar el present. El fet d'aprofitar fins a l'últim moment és una resposta molt racional.

La ciència ha tractat de comunicar el canvi climàtic com si fora un prospecte de medicament. El canvi climàtic s'ha de contar com una història real. Com una història que passa avui i ací, al País Valencià i a tot el món i que, sobretot, t'afecta. Eixa connexió amb la ciutadania és el que ha fallat. La investigadora Susanna Priest explica que per a comunicar el canvi climàtic s'ha utilitzat un únic canal. Per arribar a molts tipus de públic s'han d'emprar canals diversos. No pots explicar el canvi climàtic de la mateixa forma a un municipi que viu del turisme i a un municipi que viu de la ramaderia, l'agricultura o la indústria. S'ha d'adaptar el missatge. Adaptar no és mentir, cal divulgar sense perdre el rigor.

En els últims anys, hem pogut observar un canvi en els missatges, tant de les institucions polítiques com de les grans corporacions energètiques. Quina opinió et mereixen propostes com els *Green New Deal* o una transició energètica liderada per les elèctriques?

No hi ha un *Green New Deal* ni una transició ecològica única. Cal començar a separar els conceptes. El primer és que la transició ecològica no és transició energètica. La transició ecològica és tot. Estem parlant de biodiversitat, qualitat de l'aire, temps, cures, mobilitat... La transició energètica només tracta de model energètic. Però també hi ha moltes transicions energètiques. No és el mateix canviar l'endoll i que les mateixes grans empreses et subministren energia neta, sense importar com ni on es produeix, que parlar d'una transició energètica que fiqui el focus en la democratització de l'energia, la justícia social i la reducció del consum. El *Green New Deal* és un pacte social, molt útil si està ben plantejat, per arribar a un lloc. El que cal plantejar-se com a societat és on volem arribar. De *Green New Deals* n'hi ha uns quants. Jo no vull un *Green New Deal* que el que faça siga perpetuar el que hi ha ara, però amb un segell verd i amb menys emissions de diòxid de carboni. La vida, la transició ecològica o el medi ambient no són només grams de diòxid de carboni. Els ecosistemes tenen un funcionament que importa per a moltes coses, ho hem vist ara, amb la COVID-19.

Des dels moviments socials es tendeix a assenyalar al capitalisme com a l'origen del problema. Al llibre refutes la hipòtesi basada en aquesta crítica. Per quines raons?

Moltes vegades es diu que el capitalisme és el problema i llavors molta gent es queda parada ací. Ni planteja una acció anticapitalista ni planteja altres vies per a transformar la realitat. El problema no és meu, sinó del sistema. Per tant, no m'he de

preocupar fins que aquest no canvie. Apareix una mena de pensament màgic pel qual el capitalisme podria enderrocar-se, però continuariem vivint exactament igual. No, això implica una sèrie de canvis. Jo el que vull és anar a l'arrel. L'arrel és el consum i sobretot el creixement infinit, em dona igual com es diga el sistema. Si tens un taronger que et dona 200 taronges per temporada, no li pots demanar un augment del 10% cada any, per molt que el cuides. Això ho pots aguantar uns anys, però arribarà un moment que resultarà absurd parlar d'un taronger que done 10.000 taronges, és evident. Amb el creixement passa el mateix, vivim dins d'una fantasia on l'economia és més gran que l'esfera material del planeta. El capitalisme només sap funcionar amb creixement, és un sistema inherentment insostenible. Però compte, no tinguem la dèria de ficar una altra cosa, però continuar parlant de creixement continu. Qualsevol transició ecològica que no es qüestione el creixement infinit ens està portant cap a un escenari molt perillós.

També fas referència als mecanismes que utilitzem per evadir la nostra part de responsabilitat. Personalment, quines són les excuses que més et costa abandonar?

Per exemple, el "ja ho compensaré". Jo, quan em vaig casar, vaig fer el càlcul de petjada de carboni de la meua boda i ho vaig compensar amb una reforestació. Això no evita les emissions que provoca la meua boda, però sí que, en certa manera, dius: "Bé, està compensat". Una altra és el mecanisme de: "Això a mi no em passarà". Hi ha una idea que el canvi climàtic serà fotut, però al cap i a la fi estem a València, on es viu bé, i canviarà tot a un poquet pitjor, però tampoc serà per a tant. I després hi ha una altra que tots tenim també una mica, que és el techno-optimisme. Perquè penses:

"Ai! I si inventen alguna cosa que...". Eixes són algunes de les que jo admet, no pretenc ser perfecte. De fet, al llibre ho dic: la hiperperfecció és molt complicada i, sobretot, no és mobilitzadora. Això passa amb el canvi climàtic, les dietes o els esports. No fas tot el que podries, però no és qüestió de tirar-te les culpes, és que no ho estàs fent perquè si ho feres estaries col·lapsat. Per a mi, l'important és analitzar perquè no ho estem fent.

Fa poc, també participares en una comissió sobre els usos del temps a les Corts Valencianes. Quina relació hi ha entre la disponibilitat de temps i el canvi climàtic?

Crec que molta. Al principi, al llibre volia fer una espècie de receptari de coses que cal fer, perquè al final és el que et pregunten els amics. Vaig començar a fer un esquema i sempre acabava aplegant a la qüestió del temps. La gent fa moltes coses insostenibles perquè no té temps. La falta de temps alimenta comportaments insostenibles. Pensa a moure't. Com menys temps tingues per a moure't, més insostenible eres. Tens temps per a moure't? Pots anar a Europa en tren. Si no tens temps, perquè només tens dos dies o has de desplaçar-te per treball, doncs clar, has d'agafar un avió. O si has de comprar. Jo vaig a una tenda del barri amb el segell de Taula per la Partida, que vol dir que són coses cultivades ací, a l'Horta de Campanar. Si no tinc temps, doncs com que visc prop de l'Hipercor, vaig cagant tomaques quinze minuts abans de tancar i fiqui quatre coses de safata de plàstic. Això són molt poques vegades, però jo em vaig plantejar: "Què fa que jo vaja en cotxe per la ciutat? Que fa que compre safates de plàstic? Que fa que consumisca més energia?". I em vaig respondre: "Dec tindre poc temps".

“ ”

Qualsevol transició ecològica que no qüestione el creixement infinit ens porta a un escenari perillós

No serveix de res un 'Green New Deal' per a perpetuar el sistema que hi ha ara, però amb un segell verd

“ ”

Recorde una política que deia que ella dormia quatre hores i això era com una cosa superbona

No vull estils de vida, vull condicions de vida que permeten la gent dur una vida digna, amb benestar

Qui ens l'ha furtat?

Ací tornem al capitalisme, que és el depredador de temps. A mi m'agrada molt el llibre de Jorge Moruno, *No tengo tiempo*, que fa una anàlisi molt bona. Al final és això, no tenim temps. És molt famós allò que va dir Keynes, que l'any 2030 treballaríem quinze hores a la setmana. És que estem pitjor que a principi del segle XX. A més a més, podem parlar del temps del treball, però ves i arriba al treball. Sobretot en algunes ciutats amb un urbanisme dispers i manca de transport públic. Després, hi ha una cosa que és la cultura de l'emprenedor o d'estar sempre ocupat. Recorde una política que deia que ella dormia quatre hores i això era com una cosa superbona. Sembla que ara si no dius "No em dona la vida", no eres ningú. Anem tan de cap que mai tenim temps a fer res, estem cansats i en unes condicions precàries com a societat. El que tenim és un sistema que ens furta el temps i després ens el revén. Estem necessitats de cures i això fa que externalitzem, via consum d'energia o de materials, moltes coses que no farien falta si tinguérem el temps disponible.

Un altre punt en què incideixes és en la necessitat de canviar termes del missatge. Per exemple, parles de canviar les condicions de vida en lloc de l'estil. Quina és la diferència?

Pensem en estils de vida i pensem en un cotxe híbrid o elèctric, en aliments amb segell eco, roba sostenible amb una etiqueta fantàstica que ho indique. Pensem en coses que es poden comprar. El que està fent l'estil de vida és vendre una solució al canvi climàtic basada en el consum. Això és, per definició, desigual, perquè hi haurà gent que no s'ho podrà permetre. A la desescalada molta gent tenia por d'agafar el transport públic, però se sentia culpable d'utilitzar el Renault Scenic de

fa vint anys, perquè contamina molt. Ara, si tens diners per comprar-te un cotxe híbrid o elèctric, no només et sents molt millor, sinó que de vegades tens el pàrquing gratuït o pots entrar a algunes zones. De fet, a Madrid, hi ha molts anuncis de cotxes com: "*El coche para cuando no te dejen ir en coche*" o "*El coche para el cual no hay barreras*". No t'estan venent un cotxe, t'estan venent neteja de consciència i accés a la ciutat. Què són les condicions de vida? Les condicions per a una vida menys insostenible. Per exemple, disposar de transport públic al polígon industrial. Disposar d'una ciutat que t'oferisca alimentació saludable de qualitat i de temporada. Això és poder disposar de temps, poder disposar d'opcions amb una menor despesa energètica i d'accions de consum sostenible, sense que això implique haver de tindre més o menys diners. Jo no vull estils de vida, vull condicions de vida que permeten a la gent dur una vida digna, amb benestar i amb menor impacte ambiental.

Quin paper juga la construcció del comú?

Crec que és imprescindible abandonar l'òptica individualista i teixir en comú. Tot aquest procés que estem vivint és impossible afrontar-lo amb garanties de forma individual. Tota acció individual suma, sí, moltes empreses ens ho han dit, però només les accions col·lectives transformen. Hem d'entendre que vivim interrelacionats i que som també, fent ús d'un terme de l'ecofeminisme de Yayo Herrero, ecodpendents. No depenem només de nosaltres sinó també de la terra. Hi ha una sèrie de solucions que requereixen molta generositat, molta solidaritat i una visió conjunta de la societat. S'ha demostrat que en aquelles zones en les quals hi ha una xarxa humana més densa resisteixen millor els embats de desastres naturals. El canvi climàtic és

un desastre, però també és una oportunitat per a moltes coses. Crec que només podem afrontar-lo amb garanties si ho fem en conjunt.

Per acabar, ens podries donar alguns consells per passar a l'acció?

Crec que n'hem tocat alguns al llarg de l'entrevista. El primer és unir-te amb altra gent, ja siga de la teua finca, el teu barri, la teua associació... A soles no aconseguiràs res més enllà de netejar-te la consciència. Un altre és lluitar pel teu temps, encara que sé que és difícil. Crec que s'ha de parlar no només de conciliació per a alguna gent amb necessitats concretes a la seua vida, sinó del fet que necessitem més temps. També cal consumir menys. La gent em pregunta: "Quin és el mòbil més sostenible?", i jo conteste: "El que duus a la butxaca". Si te'l vols canviar o se't trenca, no passa res, no et fustigues. La qüestió és consumir el mínim que pugues, moure't de la forma tan poc motoritzada com pugues i consumir la menor energia que pugues. Te'n conte una altra: parlar. El que no pot ser és que ací estiguem parlant de la independència de Catalunya, del partit del València o de si ahir em vaig fer un arròs amb fesols i naps, però de canvi climàtic no en parlem perquè pensem que serem els amics incòmodes o els *bajoneros*. I si anem a teràpia, hem de parlar també amb el nostre terapeuta de com ens angoixa aquest tema. Cal unir-se, també, a mitjans de comunicació com la DIRECTA, *Climàtica*, *La Marea* o *El Salto*. Mencione aquests perquè considere que fan molt bon treball, però també subscriure's a mitjans grans -jo ho soc d'algun- i pressionar perquè parlen d'aquest tema. Cal unir-se i prendre decisions col·lectives, des de qualsevol àmbit. Unir-se i fer alguna cosa. Demostrar que ens importa. ●

a doble espai

Postpart sexual

Es creu que durant el postpart i amb l'aparició de criatures petites a casa, la sexualitat se'n va en orris. Doncs no és així, senzillament es transforma i la urgència no és la de complir amb el mandat de sexe masclista

Elena Crespi | @elenacrespi81
Psicòloga, sexòloga i feminista

El postpart és una etapa molt sexual de la vida d'una persona. I ara algú potser dirà: "Sí, és clar! Molt sexual, ja...". Doncs sí, perquè tot el que passa durant el postpart té relació directa amb la nostra sexualitat. Això sí, sovint té poca relació amb aquesta idea del sexe com a gimnàstica sexual en la qual dues persones (mínim) es toquen, es llepen i juguen a la penetració.

La gestació, el part i el postpart és una etapa explícitament sexual. Avui, que parlem del postpart, us explicaré que és molt sexual perquè és un moment de molta pell i molt contacte, això sí, amb la criatura que acaba de néixer. Per diversos motius, un d'ells, perquè aquesta criatura necessita atenció plena, moltes cures i molta pell.

I què passa amb tot plegat? Doncs que pot ser habitual que la parella (en els casos en els quals passa més sovint parlem d'un home cis hetero) senti que la sexualitat que es tenia abans de l'arribada de la criatura hagi desaparegut. En tot cas, està de vacances i, a més, necessita urgentment una revisió.

Qui no ha parit pot sentir que no rep les mateixes atencions que abans i això succeeix perquè el focus està posat en la criatura que acaba de néixer. Moltes vegades ens trobem amb unes expectatives de què "tot tornarà a ser com abans" (sexualment parlant), quan hagi passat la famosa quarantena i, és clar, passa la quarantena i tot segueix com en el postpart més recent. Per què? Doncs perquè la quarantena només marca el temps en el qual una part del cos s'ha recuperat i ha tornat a com estava abans del part. És a dir: la quarantena marca quan el coll de l'úter ha tornat a la seva posició original, està completament tancat i torna a fer la funció d'evitar que hi hagi una infecció uterina -us explico tot això de manera superresumida!

Però que el coll de l'úter torni a estar en la posició original no vol dir que el desig per tenir relacions sexuals amb la parella hagi tornat com per art de màgia. Això ja és una altra història. I potser tu, que estàs llegint això, comprens perfectament que una persona, després de parir, no estarà pensant a tenir relacions sexuals compartides i, a més, amb penetració durant tota l'estona. I, malgrat que tu

ho compren-
guis, a la con-
sulta ens trobem
moltes parelles que
estan preocupades
perquè el desig sexual
no ha tornat quan fa po-
ques setmanes o mesos que
han estrenat l'aventura de te-
nir un bebè a casa.

Et poso l'exemple típic que apareix habitualment a la consulta (tenint en compte que, sobretot, atenc a parelles cis hetero). Pot aparèixer una dona cis, que ha sigut mare fa uns mesos, preocupada perquè la seva parella la pressiona per tenir relacions sexuals i a ella no li ve de gust. O una parella amb ganes de recuperar el desig sexual on, sobretot ell (un home cis hetero), se sent abandonat després de l'arribada de la criatura. Aquests són dos casos molt habituals i jo em pregunto: Cal pressionar per tenir relacions sexuals? En quin punt d'equilibri o desequilibri està la corresponsabilitat a casa? El desig sexual marxa i torna de la nit al dia?

Cada pregunta donaria per molt més, però, per començar, reflexionem sobre tot plegat. En primer lloc, ens han educat pensant que el desig sexual masculí és inevitable i que s'ha de saciar. Sobretot això s'ha construït partint d'aquesta idea de *lligar* (ves a buscar la que sembli més desesperada, convida-la a algun glopet més, a veure si cau...) i de satisfer els desitjos sexuals (sobretot masculins). Les persones hem après aquest

/ SANDRA FREJO
@sandrafreijo

Ha arribat el moment en què volem alçar la veu, conèixer el nostre desig sexual i viure la sexualitat en totes les etapes de la nostra vida

model, per tant, el reproduïm. I quan arriba l'etapa de la criança tot es dinamita, sobretot per a la persona que ha gestat i parit la criatura. Però per qui no l'ha gestat ni ha parit, el model segueix sent vàlid (sobretot si és un home cis hetero que no ha deconstruït aquesta masculinitat hegemònica). I si sent que aquest model és vàlid, voldrà tenir relacions sexuals amb la seva parella, i potser no tindrà en compte els elements nous que han entrat a formar part de l'equació.

Tracte d'igual a igual

En segon lloc, és important plantejar quin grau de responsabilitat hi ha a casa (si hi ha convivència). Què vol dir això? Doncs, si la logística domèstica, de la criatura o del que sigui, està repartida equitativament o se sent que ambdues persones estan implicades i són responsables del que comporta la convivència i la criança en la mesura que ho haurien d'estar. Perquè en un equip en el qual un s'esforça molt més que l'altre no hi ha equilibri. I si no hi ha equilibri, el tracte no és d'igual a igual.

De persona adulta a persona adulta. I el desig no es desplega si no sents que et tracten com a una persona adulta (i amb això vull dir

que hi ha moltes dones que acaben fent de mare de les seves parelles i això dilapida el desig sexual).

Per acabar, sovint pensem que el desig apareix per art de màgia, però no és així. El desig es construeix segons el que ens han dit que és desitjable. I aquest model tan masclista de sexualitat en què vivim no té gens en compte com funciona i com es fa bullir el desig sexual, sobretot el femení... A les pel·lícules tot flueix sense fer res: dues persones es desitgen de manera tan salvatge que no poden fer res per impedir que aquest desig sorgeixi i tinguin sexe. I amb aquesta idea, sovint ens pensem que funciona la resta de la nostra vida sexual. Doncs no. Quan dues persones es coneixen i viuen les primeres etapes del desig, tot flueix, perquè la dopamina i la novetat fan que el desig sorgeixi, però quan dues persones decideixen tenir una criatura o fa cert temps que tenen la relació, aquesta dopamina ja no surt a vessar, i la novetat ja no és novetat.

Per tant, hem de pensar altres maneres per enriquir aquest desig. I perquè això pugui començar a succeir, abans he de saber com funciona el desig i quina educació he rebut per fer que funcioni d'una manera o d'una altra. Per tant, el que t'estic proposant és que facis un petit treball d'investigació sobre com funcionen i què desitges. Què et fa fer xup-xup? I que un cop ho sàpigues, puguis parlar-ne amb la teva parella i pugueu reflexionar, llavors, sobre què esteu fent per enriquir el desig sexual dins de la relació, tenint-vos a totes dues persones en compte.

Si tornem a l'etapa del postpart, és important tenir treballats els tres punts per poder gaudir de la sexualitat (molt més àmplia que la simple penetració) després que la canalla arribi a casa. Perquè quan les persones petites entren per la porta, et veus a tu en una nova faceta que no havies conegut mai. I moltes coses canvien. La sexualitat, evidentment, canvia. I no té per què ser pitjor, senzillament passa per diferents etapes. I si l'únic model de sexualitat i desig que tenim és un model que no es correspon per res amb el món a la realitat, llavors, evidentment, ens encaminem cap a la frustració i el mal rotllo dins de la relació, perquè ningú ens havia explicat que la història continuava així. I estic convençuda que no volem seguir reproduint aquell model de callar i acatar perquè la nostra parella té ganes de tenir sexe. Per tant, ens toca complir, oi? No, ara ja ha arribat el moment en què volem alçar la veu, conèixer el nostre desig sexual i viure la sexualitat en totes les etapes de la nostra vida. I deixar molt lluny aquest model de sexualitat masclista que, en l'etapa de la criança, ha fet sentir culpables a moltes dones i persones que estan en ple postpart i que la gimnàstica sexual els interessa ben poc, en aquest moment vital (i en tants d'altres). ●

pàgina oberta

I el més petit de tots ens va canviar el paradigma

Salvador Nos-Barberà

Neurocientífic

Té la seva gràcia que quan d'aquí a uns anys un estudiós investigui sobre com o qui va *petar-se* el model educatiu hereu directe de l'escola decimonònica, que havia servit per formar obrers i mestresses de casa disciplinades, i que hem arrossegat tot el segle XX a base de reformes continuades que perpetuaven el mateix sistema, fins i tot quan ja havien desaparegut les fàbriques i la dona ja votava i havia dit "Prou!", digui que va ser un virus. Ni pedagogs revolucionaris, ni neuro-res. Va ser el més petit de tots.

Karma? Ves a saber. Als llibres de text de l'ESO es nega als virus la condició de ser vius perquè "els virus no s'ajusten a la definició d'ésser viu". Ja hi som! No t'ajustes a la definició i, per tant, "no ets". No serà la definició antropocèntrica la que no serveix i s'hauria d'haver revisat? Potser els virus, injuriats i calumniats a l'àmbit prepotent del currículum educatiu, s'han venjat de qui els volien reduïts a la categoria d'entitat, molts anys després que els Darwin i les Margulis posessin els punts sobre les is al seu àmbit de coneixement: l'evolució i la vida. Queden pocs dubtes que els virus són éssers vius evolucionats als antípodes de l'humà i els eucariotes.

Heus aquí que un virus ha derrotat Bargalló i els notables que vinguin darrere seu al nou govern. Els directors i directores carques i els moderns, els càrrecs del departament que fa anys no surten del despatx i els qui es reuneixen i reuneixen i sempre estan reunits, el cos d'inspectors, uns amables, altres tristos i amargats... I, finalment, els mestres: uns de cremats, d'altres, no tant, i els nens que, inequívocament, van deixant de ser-ho i se'ls oblida de canviar l'escola que van patir. Tothom derrotat pel virus!

Així que vam entrar en xoc i en pànic generalitzat. Amb la pandèmia, d'un dia per l'altre, van canviar moltes rutines i alguns dogmes de cop. La mascareta, el gel de les mans i el treball telemàtic i menys presencial ja són *normals* a l'escola. De sobte, van caure mites i mitges veritats i algunes mentides flagrants. La classe magistral com a model ja no aguanta més. Les noves *tecnologies* que feia anys

i panys que esperaven pacientment a la porta de l'escola ja són dins i ja no són *noves*, tenen cinquanta anys! Sí, clar, encara hi trobem algun docent *bust parlant* que ocupa la pantalla i que parla i parla, i no se l'escolta ningú, però... ja desapareixerà, és llei de vida! Ara sí que es tracta d'acompanyar les ganes d'aprendre i fer-ho junts. Els coneixements ja no es transmeten verticalment. Qui no ho entengui està mort, ni que es resisteixi i mori matant.

El virus, la COVID-19, ha fet escac i mat al sistema, que ara se sent extremadament dèbil, discutit i contestat per tothom. Pares i mares s'han mostrat i els fan por. Ni nens (usuaris), ni docents, ni res de res els feia por fins ara. Però atenció, que algunes coses ja han canviat. He dit que els nens, com que es fan grans molt de pressa, no tenen temps d'organitzar-se, però ja comencen a plantar cara a mesura que s'adonen del que ha canviat al nou escenari.

L'Àlex és un amic meu de 9 anys. No donaré ni un detall més, no sigui que alguna inspecció educativa rànica dicti una ordre de "crida i cerca". Aquesta setmana s'ha plantat. No vol fer més deures. Diu que "no serveixen per a res" i que no els fa. I va i no els fa! Ho ha dit a l'escola i a sa mare. Prou! Està tan convençut que el mètode d'apre-

mentatge és "l'altre", que també utilitza simultàniament (llegir, veure vídeos, fer treballs i treballets, divertir-se), que troba realment inútils els *deures*, entesos com els entenia la *vella escola*. Ha comparat i ha triat. No li ha calgut entendre aquell vídeo a YouTube de l'Eva Bailén de fa uns anys, que tristament encara és força vigent.

Ara és quan han de sortir escoles noves i vives per totes bandes. Fa poc he tingut la sort de conèixer el projecte d'escola *nova i viva*, per desenvolupar de zero a... Guinea Equatorial, una mica lluny. Qui l'ha pensat, l'ha pensat bé. Cada escola nova, un pas endavant.

Els nens i nenes ja no han d'aprendre a còpia de tenir el cul a la cadira amb Loctite. Amb el bon temps, les bombolles, amb mascareta i gel... han de sortir de les escoles de totxana i fer dibuixos, lletres o equacions sobre la pissarra de la sorra de la platja (si tenim platja). És així que aprenem: jugant, estimulant el cervell aquest que ens recompensa a cada aprenentatge. El que és difícil és que ens interessi aprendre allò que volen que aprenem els responsables del departament quan ells diuen i com ells volen.

Impensable fa dos dies, ja en fa un any llarg. La COVID-19 ha fet escac i l'Àlex ha perdut la por! I si perdem tots la por? ●

“

L'Àlex, un amic meu de 9 anys, està tan convençut que el mètode d'aprenentatge és 'l'altre' que ha deixat de fer els deures, perquè pensa que no serveixen per a res

/ VÍCTOR COLOMER
@victor.colomer

Fugir de les pantalles

Recol·lim veus que aposten per una desconexió de la societat digital i alerten dels impactes nocius i del domini sobre les nostres vides de les xarxes socials i les tecnologies de la informació

Guille Larios | @La_Directa

Submergits en avenços tecnològics i informàtics, les anàlisis al voltant de la societat digital acaben en un debat reduït al soroll apocalíptic o bé en la integració en la quotidianitat. Un discurs majoritari aposta per una reforma d'infraestructures i xarxes digitals. Treure el descaragador, obrir el *hardware*, reprogramar circuits i *scripts*, sumar-se a plataformes col·laboratives i descentralitzades, xarxes socials basades en comuns, regulació d'internet...

Més enllà de postures antidesenvolupistes, la crítica a l'ús generalit-

zat d'internet i la nova societat informàtica no té gairebé centralitat o és ridiculitzada. És percebuda com en el seu dia ho van ser les oposicions a l'electrificació, el ferrocarril o la massificació de l'automòbil; fenòmens imparables, irreversibles, que s'imposen a les societats, que no poden fer res més que saludar el progrés inevitable. Un *automatisme*.

Però com ens afecta la creença en les propietats beneficioses d'internet i les noves tecnologies a l'hora de debatre sobre el treball, la pedagogia, la crisi socioecològica o l'ús i abús dels dispositius informàtics? Podem

apagar el telèfon, l'ordinador, tancar les xarxes socials i enfrontar-nos a la temuda *exclusió social* i laboral? És possible abandonar unes tecnologies que ens fascinen i ens fan dependents al mateix temps, en una mena de submissió voluntària, on tothom és conscient de tot, però ningú pot escapar?

De les xarxes comunitàries a les xarxes virtuals

"Per primera vegada a la història de la tecnologia, un objecte ha colonitzat completament el nostre espai vital i interfereix a totes les nostres ac- »

» tivitats quotidianes. L'*smartphone* és l'instrument definitiu per satisfer tots els usos imaginables". Ho explica Sergio Legaz a *Sal de la màquina* (Libros en acción, 2017), un llibre de *socioajuda* que dona eines per trencar amb la dependència digital. "La màquina pretén saturar tots els espais en blanc amb continguts multimèdia per a evitar que la ment humana tingui la més mínima possibilitat de descans", critica.

"El *jo virtual* i el *jo real* habiten el mateix cos i lluiten per prendre el control d'aquest cos" explica Na Pai -pseudònim darrere del llibre *La nostra atenció ha estat raptada* (Tigre de paper, 2021). "La gent ho veu com una debilitat individual, però és una addicció massiva que afecta el gruix de la població. És un problema social i polític; jocs, Instagram, vídeos, Twitter... Cadascú està enganxat a diferents expressions de les xarxes i costa veure que patim el mateix: la nostra atenció és explotada sense escrúpols per les empreses més poderoses del món".

Tant Na Pai com Geert Lovink a *Tristes por diseño* (Editorial Consonni, 2018) analitzen com les grans indústries han concebut el disseny de tecnologies i xarxes socials per explotar els nostres estats anímics. Sean Parker, president fundador de Facebook, va exposar que la plataforma funciona "gràcies a l'addicció per disseny, un bucle de retroalimentació basat en la validació social". O Nir Eyal, assessor d'empreses de Silicon Valley: "L'avorriment, el narcisisme, la soledat, la frustració, la confusió i la indecisió provoquen una sensació d'irritació i dolor i una acció quasi instantània i irreflexiva per mitigar aquest sentiment negatiu". I apunta que aquesta vulnerabilitat psicològica és una oportunitat de mercat per als fabricants de dispositius i aplicacions, que ofereixen productes multimèdia de fàcil accés per mantenir els usuaris engan-

xats, "assegurant-se que els *m'agrada* arribin a l'usuari quan se sent més vulnerable, necessita aprovació o simplement s'avorreix".

Legaz apuntala: "D'aquesta manera, l'individu sosté cada cop més la noció de si mateix sobre els fràgils filferros de les xarxes socials virtuals comercials, en lloc de fer-ho sobre les clàssiques xarxes de vincles humans, configurades per la família, el barri o els diferents grups d'afinitat en un entorn real".

Un manifest contra la 'doctrina del xoc' digital

Cada cop més veus s'alcen contra l'imperi de la *digitalització de la vida*. Així es desprèn d'un manifest recent del col·lectiu Écran total i del Grup d'Investigació Transdisciplinària sobre Transicions Socioecològiques (GinTRANS2). Un text signat per 300 pensadors i col·lectius on proposen un boicot massiu a les aplicacions de telefonia mòbil que, sota la premissa de lluitar contra la COVID-19, suposen el monitoratge generalitzat de la població.

"Parlem d'una *doctrina del xoc digital*; la crisi sanitària ha sigut l'oportunitat perfecta per reforçar la nostra dependència de les eines informàtiques i desenvolupar projectes econòmics i polítics prèviament existents: docència virtual, teletreball massiu, salut digital, Internet de les coses, robotització, supressió dels diners en metàl·lic i substitució pels diners virtuals, promoció del 5G, ciutat intel·ligent...". Un discurs si-

milar és el del Grup Marcuse a *La libertad en coma* (Ediciones el Salmón, 2018). Basant-se en el context de l'Estat francès, s'oposen a propostes del govern com les targetes i xips RFID -dispositius integrats dins la pell que contenen tota la informació bancària, sanitària i social del ciutadà-, a

les màquines de biometria a escoles i presons, a la informatització de les aules...

"Aquests projectes no cauen del cel, no són expressió de cap necessitat històrica o natural. Són projectes socials i polítics i, per tant, podem qüestionar-los i oposar-nos-hi. La informatització és un macroprojecte essencial per a la dinàmica del capital. Per això hem de començar a considerar

els nostres cervells i cossos com una ZAD (Zona a Defensar), per a defensar-los de les pantalles, les ones i els gegants de la xarxa", asseveren.

Tallers i formacions per a la gent jove

A Catalunya, l'associació Educació per a l'Acció Crítica (EdPAC) s'ha

especialitzat en la tasca educativa en els àmbits de drogues, consum crític i pantalles. En aquest darrer, hi destaquen els tallers destinats a joves i referents adults, en els quals es recreen situacions quotidianes per treure-hi una visió crítica i prevenir riscos i mals usos. Mitjançant el teatre, aborden les relacions, el consum o les tecnologies actuals de comunicació "i com aquestes faciliten les relacions abusives entre el jovent en general i en el marc de les relacions sexoafectives en particular". En el seu programa destaquen que "darrere de l'ús de les pantalles i dels seus aplicatius hi ha estratègies amagades que fomenten el consumisme, un ús amb un patró de dependència, la nostra pressió perquè d'altres també en tinguin i el seu impacte indesitjable en les persones i el medi ambient".

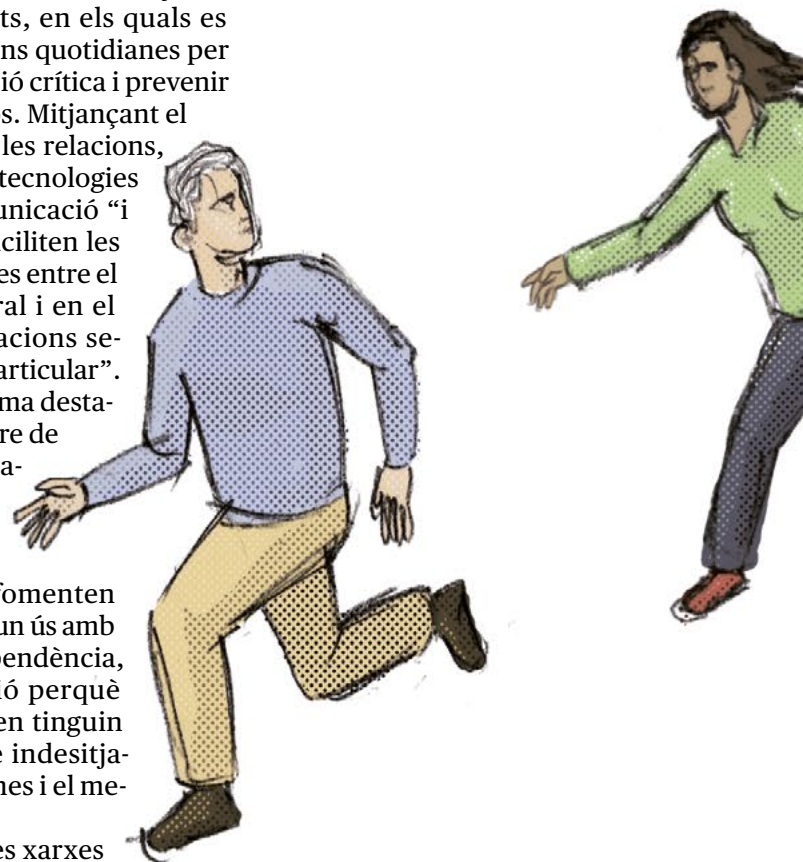
Per Na Pai, "les xarxes són una peça més de la societat en què vivim: són una forma de sobreviure dins d'aquest sistema, per connectar amb la gent

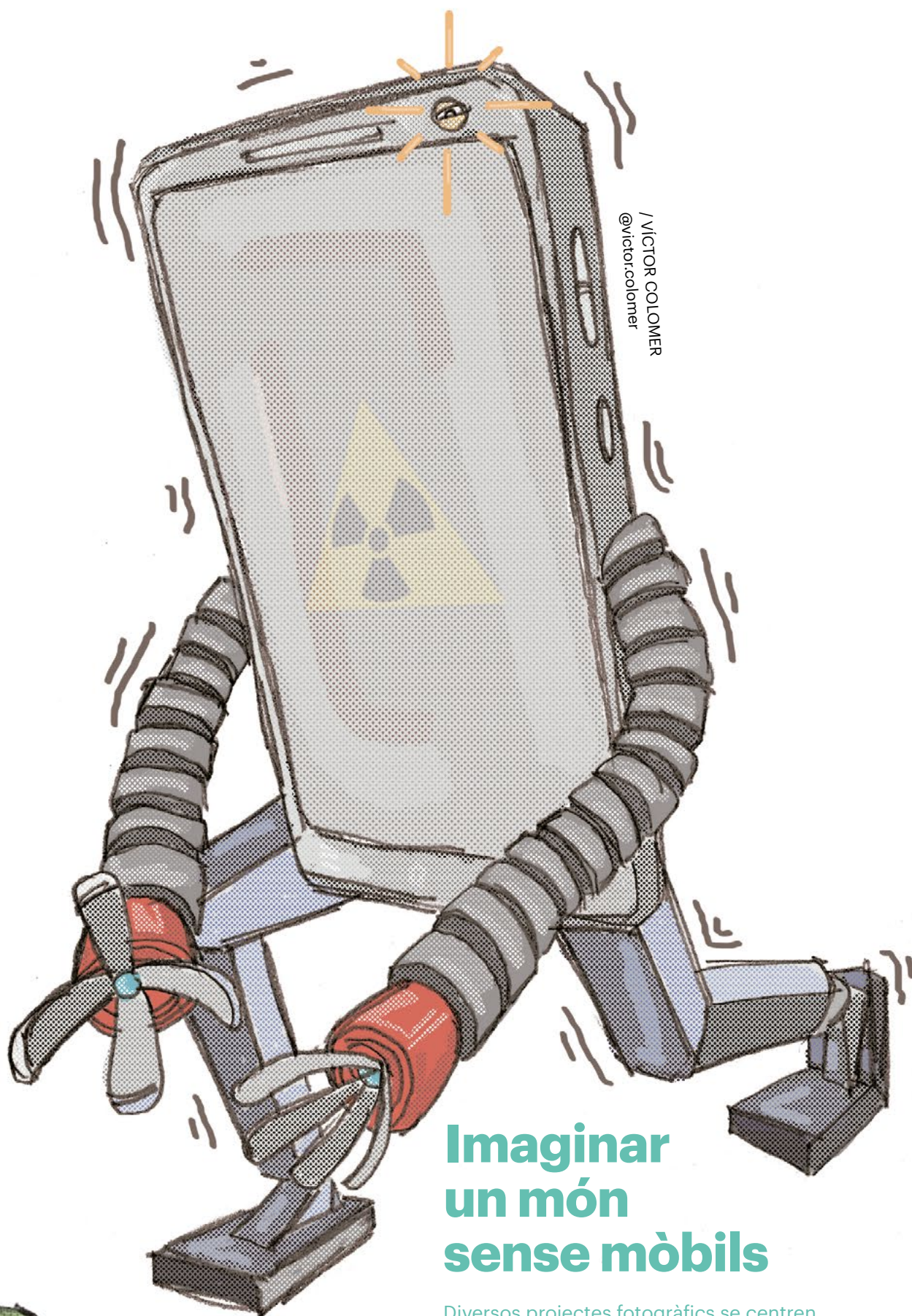
que tenim tan fragmentada". I en aquest sentit, el col·lectiu francès Oblomoff apunta: "Cal construir pacientment uns entorns de vida i unes comunitats a on no participi la gran indústria i en les que hi hagi noves relacions humanes al marge d'ella. Generar una vida diferent de la que emana de la visió industrial, cibernètica i empresarial que domina la nostra època. Compartim un món de trobar-se, estimar-se o entrar en conflicte mirant-se directament als ulls".

Lovink reivindica la reapropiació de l'avorriment, la intimitat i la tristesa com una primera etapa per a superar el *nihilisme de les plataformes* i l'addicció en línia. Perquè, parafrasejant el periodista Noah Smith, "fa quinze anys, internet era una manera d'escapar del món real. Ara, el món real és una escapatòria d'internet". ●

"Hem de considerar cervells i cossos com una Zona a Defensar", diu el grup Marcuse al llibre 'La libertad en coma'

"La gent ho veu com una debilitat individual, però és una addicció massiva que afecta el gruix de la població", afirma Na Pai

Imaginar un món sense mòbils

Diversos projectes fotogràfics se centren en l'impacte de l'omnipresència dels aparells electrònics, l'addicció que generen i el narcisisme. Eric Pickersgill ha imaginat com seria un món sense telèfons i ha capturat les imatges quotidianes en un projecte anomenat *Removed*. Niki Boon també va presentar *Childhood in the Raw*, la vida sense tecnologia dels seus quatre fills. A *The Death of Conversation*, el fotògraf Babycakes Romero mostra escenes del dia a dia i l'addicció de persones reunides en grups o parelles, juntes però aïllades, absorbides pels seus telèfons intel·ligents.

Trucs per **reduir l'ús del telèfon intel·ligent** o fer-lo fora de la nostra vida

Silenciar sons, vibracions i notificacions.

Desconnectar la funció wifi dels dispositius i evitar l'ús de la tecnologia Bluetooth.

Separar el dispositiu del cap (mínim a 1,5 cm) per evitar radiacions i utilitzar auriculars amb funció altaveu o mans lliures.

Establir horaris d'ús de l'aparell, així com de dies sense mòbil.

Apagar a les nits el telèfon i deixar fora del dormitori qualsevol dispositiu portàtil. Substituir-los per una alarma despertador.

Substituir el telèfon intel·ligent per un telèfon clàssic amb les funcions bàsiques (trucar, enviar missatges).

Recuperar al rellotge de polsera, l'agenda de paper i l'enviament de cartes.

Retornar al diari personal com a exercici d'autoconeixement en lloc de la piulada de Twitter o el "Que estàs pensant?" de Facebook.

Plantejar un procés de desconnexió progressiva, regulat per la mateixa persona afectada i reforçat pels mateixos resultats que aniran sorgint.

Compartir les victòries amb l'entorn, crear llaços i grups d'afinitat on compartir idees lliurement, experiències i gestos de suport mutu per anar, a poc a poc, sortint de la màquina.

A Angle Editorial

«Tenir una veu no significa tan sols la mera capacitat fisiològica de pronunciar sons, sinó també poder participar de ple dret en les converses que modelen la societat, les relacions amb les altres persones i la nostra pròpia vida. Hi ha tres factors imprescindibles per tenir veu: audibilitat, credibilitat i importància.»

La justícia **al servei d'Erdogan**

La fiscalia turca presenta una demanda per il·legalitzar l'HDP, coalició d'esquerres i tercera força política del país que defensa obertament la lluita kurda i els drets de les minories

Nacho Ibáñez | @geoconflictos

L'escalada repressiva de l'Estat turc sembla no tenir límits, i actualment és el Partit Democràtic dels Pobles (HDP) un dels actors polítics que més la pateix. La formació esquerrana i prokurda es troba al centre d'una ofensiva judicial que arrossega des de la seva fundació l'any 2012. Des d'aleshores, Turquia ha detingut centenars dels seus membres, i d'altres han patit la inhabilitació. Però l'embat va a més. El 17 de març, el fiscal en cap del Tribunal Suprem turc va presentar una demanda davant del Tribunal Constitucional per tal d'il·legalitzar l'HDP, i demanava prohibir tota activitat política de 687 dels seus representants. El mateix dia, el Parlament turc revocava l'acta del diputat Ömer Faruk Gergerlioglu. Poc després, un jutjat d'Istanbul condemnava a l'excopresident del partit, Selahattin Demirtas, ja condemnat des del 2016, a tres anys i sis mesos de presó per injúries al president.

La fiscalia defensa el procés judicial per prohibir l'HDP argumentant que té vincles amb el Partit dels Treballadors Kurd (PKK), al qual Ankara considera una organització terrorista.

Erdogan s'alia amb la ultradreta

L'HDP és el tercer partit del Parlament de Turquia i va guanyar les eleccions a gran part de les regions orientals del país. Es tracta d'una coalició d'esquerres que defensa obertament la lluita kurda i els drets de totes les minories. En el costat radicalment oposat hi ha el Partit d'Acció Nacionalista (MHP). Aquesta organització d'extrema dreta és la quarta força parlamentària i aliada del Partit de la Justícia i el Desenvolupament (AKP) d'Erdogan. No integra directament el seu govern, però li dona suport des del Parlament. Aquest element és clau, perquè és just l'MHP qui més ha demanat la il·legalització de l'HDP.

El seu líder, Devlet Bahçeli, fa temps que exigeix a la justícia que emprengui accions legals contra el partit prokurda. I un cop més, el sistema judicial l'ha escoltat. El fiscal general, Bekir Sahin, iniciava el procediment per acabar completament amb l'HDP emparant-se en l'article 14 de la Constitució

que afirma que "cap dels drets i llibertats s'exercirà en forma d'activitats destinades a vulnerar la integritat indivisible de l'Estat".

Aquest pas podria servir per debilitar l'oposició a Erdogan davant d'unes pròximes eleccions generals el 2023, molt rellevants simbòlicament pel líder islamista, ja que coincideixen amb l'any del centenari de la creació de la República de Turquia. L'aliança parlamentària entre l'AKP i l'MHP ha perdut influència social, i les últimes enquestes assenyalen que el conjunt dels dos partits no arribaria al 40% en intenció de vot. Segons algunes analistes, l'augment de la retòrica repressiva s'emmarca en aquest context.

Il·legalització en marxa

"La il·legalització d'HDP es dona per feta," ja que "es tracta d'una decisió política i no judicial", considera Deman Güler, lletrat turc pels drets humans i membre del Col·legi d'Advocats d'Esmirna.

Segons detalla, els membres del Tribunal Constitucional són escollits a dit pel govern, així que "ningú pot dir que es tracti d'un procés lliure i democràtic".

Acusen l'HDP de tenir vincles amb el Partit dels Treballadors Kurd, al qual Ankara considera una organització terrorista

Aquest pas podria servir per debilitar l'oposició a Erdogan davant de les eleccions generals previstes per al 2023

Fotografies als escons del Parlament turc dels membres de l'HDP empresonats / PARTIT DEMOCRÀTIC DELS POBLES (HDP)

Des de L'HDP es van afanyar a criticar aquest pas endavant en la repressió política d'Erdogan i van posar l'accent en la inexistent separació de poders de Turquia. “El govern de l'AKP ha convertit el poder judicial en un instrument subsidiari i partidista, que ara utilitza com a pal per a dissenyar la política”, va condemnar l'organització. “Com que no han pogut dominar-nos ni ideològicament ni políticament a les urnes, ara ens pretenen eliminar per via judicial”, reblaven en un comunicat.

L'ofensiva judicial ha despertat la solidaritat de partits i col·lectius d'esquerres d'arreu del món, i socis de Turquia a l'OTAN com els Estats Units o la Unió Europea s'han mostrat preocupats per la pèrdua de garanties democràtiques que implica.

Buit difícil d'omplir

L'HDP és el partit que avui en dia aglutina als kurds de Bakur -Kurdistan turc- per la via institucional, i la seva il·legalització deixaria un buit difícil d'omplir. La inhabilitació de per vida de més de 600 dels seus afiliats “té com a objectiu impedir que es creïn nous partits”, argumenta Faruk Doru, representant del grup a Europa. Segons explica, la població kurda tampoc votaria el Partit Republicà del Poble (CHP), organització opositora socialdemòcrata, ja que ni tan sols reconeix la seva lluita. Güler, en canvi, creu que si la il·legalització prospera, “els kurds faran un altre partit, només canviaran de nom i seguiran la seva lluita”.

Precisament aquesta ha estat una de les estratègies utilitzades històricament pel moviment kurd. Des del 1990, el Tribunal Constitucional ha vetat un mínim de sis partits considerats afins a la seva lluita. És una xifra alta, si es considera que aquesta institució ha il·legalitzat a un total de 26 forces de tot l'espectre polític des de la seva creació, el 1963.

L'HDP va néixer com a paraigües de diversos partits polítics i organitzacions socials, amb l'objectiu de reconèixer els drets de tot individu o grup al marge de la seva llengua, religió, ètnia o diferència sexual i en contraposició a l'ultranacionalisme islàmic del govern d'Erdogan. El 2015, va aconseguir superar la barrera del 10% dels vots i va entrar al Parlament amb vuitanta diputats. La

seva presència institucional va accelerar l'estratègia repressiva de l'Estat.

Poc després de la seva entrada a l'hemicicle parlamentari van detenir la copresidenta Figen Yüksekdağ i el seu homòleg Selahattin Demirtaş. Aquest últim es troba en presó preventiva des del 2016, tot i que el Tribunal Europeu de Drets Humans s'ha pronunciat en dues ocasions a favor del seu alliberament.

Des de la seva creació, l'HDP ha estat el clar guanyador en la majoria d'eleccions municipals de les zones de majoria kurda del país. Tot i això, el nombre d'alcaldes expulsats dels seus càrrecs i substituïts per administradors propers a l'entorn del president han estat quasi un centenar. Per altra banda, la xifra de detingudes relacionades amb l'HDP no és clara, encara que probablement supera de llarg el miler. Fa poc, han seguit els arrestos i les batudes policials.

La ironia dels drets humans

Però no es queda aquí el retrocés democràtic de l'Estat turc en els últims dies. Aquest març

també va ser arrestat el copresident de l'Associació de Drets Humans a Turquia (IDH), Öztürk Türkdoğan. La ironia és que es va produir poc després que Erdogan presentés el seu Pla d'Acció sobre Drets Humans.

“Volem millorar la llibertat d'expressió, organització i religió”, va expressar el president dues setmanes abans. El pla, entre altres coses, pretén “agilitzar els judicis, revisar els delictes relacionats amb la premsa i amb internet i vigilar el compliment dels drets humans a les presons”. Per a gran part de la ciutadania semblava una broma de mal gust.

Aquest pla ha estat construït i finançat directament per la Unió Europea, assegura Güler. Segons el lletrat, “el govern no té cap intenció” de progressar en el respecte cap als drets humans, i “utilitza el projecte per ser vist com un executiu democràtic” de cara a la comunitat internacional.

Retirada de la Convenció d'Istanbul

Aquest març, el Govern d'Erdogan també va retirar a Turquia de la Convenció d'Istanbul contra la violència masclista. Segons va argumentar, aquest pacte internacional “normalitza l'homosexualitat”.

L'executiu afirma que la legislació nacional ja reconeix els drets de les dones, i la decisió ha estat molt aplaudida pels sectors més conservadors. “Es tracta d'una convenció que ens van imposar els infidels per a fomentar la perversió”, afirmava un religiós afí a l'AKP.

La resposta dels col·lectius feministes no es va fer esperar en un país a on, tot i no haver-hi dades oficials, es calcula que el 2020 van ser assassinades més de tres-centes dones per violència masclista. Milers de persones van sortir al carrer per protestar una mesura criticada per diverses ONG i pels països signants de la convenció. L'Assemblea de Dones turca ho va considerar com un “cop d'estat del patriarcat hegemònic”.

Contra les dones, contra l'oposició o contra la lluita d'alliberament kurd, el govern turc va fent més passes cap a la dreta. La seva aliança amb l'MHP i la possibilitat de perdre la majoria a les pròximes eleccions ha fet disminuir encara més les garanties democràtiques a Turquia. ●

El 2015, l'HDP va aconseguir superar la barrera del 10% dels vots i va entrar al Parlament turc amb vuitanta escons

El mes de març, el govern d'Erdogan va retirar Turquia de la Convenció d'Istanbul contra la violència masclista

Palestina afronta els primers comicis en quinze anys **amb poca esperança de canvis**

L'enfrontament històric entre Hamas i Al-Fatah marca una cita electoral que s'hauria de celebrar en dues dates: el 22 de maig per escollir el Parlament, i el 31 de juliol, en clau presidencial

Tom Grossman | @La_Directa
Jerusalem

Des del seu hermètic palau presidencial, el dirigent palestí Mahmud Abbas donava la sorpresa fa tres mesos amb la convocatòria a les urnes de la població palestina. Sense que gairebé ningú ho hagués previst, emetia un decret que posava en marxa la maquinària electoral als territoris ocupats per primer cop en quinze anys.

Des d'aleshores, s'ha obert un procés incert que inclou comicis parlamentaris el 22 de maig i presidencials el 31 de juliol, però la gent del carrer ho veu amb escepticisme per la poca credibilitat dels desgastats òrgans de poder palestins. “Moltes persones tenen ganes de votar, però saben que la situació seguirà sent la mateixa”, afirma Dirar Falaja, palestí de la ciutat de Ramallah amb poques expectatives de cara a les eleccions.

Fins ara, la preparació de les legislatives segueix endavant: s'han registrat 36 llistes a la comissió electoral per participar-hi. Tanmateix, ningú dona per fet que se celebrin de ben segur. Una incògnita és el paper que jugarà Israel en tot plegat, encara poc clar. D'altra banda, molts analistes posen sobre la taula la possibilitat que Abbas trobés una excusa per anul·lar o ajornar la votació si la situació no afavoreix al seu partit, Al-Fatah.

Segons una enquesta del Centre Palestí d'Investigació Política, més d'un 75% de població reclama eleccions, però només un 42% creu que seran lliures i justes, cosa que denota la seva desconfiança cap a les institucions després de tres lustres sense processos democràtics reals. Les últimes eleccions presidencials van ser l'any 2005, i les parlamentàries el 2006. Des de llavors, la manca de comicis ha debilitat la cultura democràtica palestina.

Hi ha qui considera que el nou impuls electoral pot servir per generar un debat plural on es plantejgin perspectives crítiques i sortides a l'estancament polític. Però d'altres creuen que la votació podria servir principalment per refermar l'*statu quo* d'una classe dirigent i unes institucions esquitxades per la corrupció, l'autoritarisme i la manca de transparència. Molts les acusen també de reprimir sectors

crítics i silenciar veus dissidents, i consideren que no han estat útils a l'hora de combatre la creixent colonització israeliana.

Projecte obsolet

Cap de les candidatures que pensen concórrer a les parlamentàries “plantegen canvis significatius”, opina Hamada Jaber, expert en política palestina que ha revisat els programes electorals. Segons afegeix, “no hi ha cap líder que desafii l'*statu quo* i aportï eines i projectes per canviar-lo”.

Això fa que el procés electoral no es vegi com un element que pugui capgirar d'arrel les problemàtiques de la població de Cisjordània, Gaza i Jerusalem Est. Les eleccions estan convocades en aquests tres territoris fragmentats i separats geogràficament, sota jurisdiccions diferents i afectats per l'ocupació o el bloqueig d'Israel. En aquesta realitat, la votació és un tràmit més que “no portarà enlloc”, ja que el projecte nacional palestí “ha

quedat obsolet i en un carreró sense sortida per les vies actuals”, expressa Samir Assad.

Aquest emprenedor palestí de Jerusalem creu que les eleccions són “insubstancials”, i no anirà a votar perquè considera l'Autoritat Palestina (AP) com un organisme “il·legítim”, poc democràtic i al servei de les seves pròpies elits. Debilitada econòmicament i amb un poder limitat a zones de Cisjordània fracturades per l'ocupació, aquesta institució “no ha obtingut resultats” i “ha fracassat” en la meta de crear un estat independent des dels Acords d'Oslo amb Israel, fa quasi tres dècades, remarca Assad.

En aquesta conjuntura, el futur de l'AP està en dubte, ja que “basa el seu projecte nacional en la solució dels dos Estats”, una estratègia “que ha deixat de ser una solució” per a prop del 60% de palestins, concreta Jaber, que cita enquestes i lamenta que “no hi hagi cap líder que doni resposta o una nova visió” a aquesta qüestió.

Però molta altra gent sí que preveu votar, ni que sigui de forma pragmàtica, apostant per partits que busquen renovar o democratitzar un sistema polític marcat per anys d'inoperància. Qui es presenta als comicis per tornar a trobar un lloc en aquesta estructura és Hamas. El grup islamista controla Gaza des del 2007, quan va prendre el poder a l'AP i va expulsar el partit nacionalista Al-Fatah d'Abbas. Ho va fer després de dies de combats i morts als carrers de la franja, en un enfrontament fratricida entre palestins que encara no s'ha resolt.

Des d'aleshores, Hamas governa Gaza amb severitat, i ara busca reintegrar-se en el sistema polític palestí per sortir de l'ostracisme, després de tretze anys d'aïllament per un bloqueig israelià que no ha aconseguit trencar i que ha destrossat l'economia de la franja. Els últims mesos, malgrat els recels, ha acostat postures amb Al-Fatah, amb qui hauria explorat l'opció de formar un govern d'unitat nacional. Els dos grups estan “en crisi” i busquen vies en comú per guanyar legitimitat interna i internacional, segons Jaber. Tot i això, no van poder acordar una llista conjunta per a

Segons una enquesta, més d'un 75% de la població palestina reclama eleccions, però només un 42% creu que seran lliures

Hamas ha acostat postures amb Al-Fatah, amb qui hauria explorat l'opció de formar un govern d'unitat nacional

Mahmud Abbas presideix una reunió del Comitè Central del Moviment d'Alliberament Nacional Palestí, Al-Fatah / SERVEI DE PREMSA DE MAHMOUD ABBAS

les parlamentàries a causa de l'oposició d'alguns membres dels dos grups, agrega l'analista.

Ingerències d'Israel

Un altre element a tenir en compte és la possible ingerència d'Israel. Fins ara no s'ha pronunciat sobre les eleccions palestines, però com a potència ocupant, podria posar pals a les rodes o condicionar el procés.

Fa poc, segons la televisió pública israeliana Kan, el cap del Shin Bet -servei d'intel·ligència interior d'Israel, que manté un estret contacte en matèria de seguretat amb l'AP com a part dels acords de cooperació- hauria demanat sense èxit a Abbas que cancel·li els comicis de maig per la participació de Hamas. Fa poc, Israel també ha detingut pesos pesants del grup islamista a Cisjordània, "una clara intervenció" per condicionar les eleccions, creu Jaber.

Hamas, guanyador dels darrers comicis parlamentaris l'any 2006, podria tornar a vèncer en els propers, però s'enfronta al rebuig extern. Israel, la Unió Europea (UE) o els Estats Units (EUA) consideren que és un grup terrorista, i en cas de victòria podria tenir entrebancs per obtenir reconeixement internacional, com va passar fa quinze anys. Aleshores, EUA i la UE van tallar tot contacte amb l'executiu que liderava, malgrat ser vencedor d'uns comicis que aquests mateixos actors havien pro-

El servei d'intel·ligència interior d'Israel hauria demanat sense èxit al president palestí que cancel·li els comicis

Mahmud Abbas, amb 85 anys, encarna la imatge d'un lideratge envellit, desconnectat de les generacions joves

mogut. En el cas actual, senyala Jaber, l'objectiu de Hamás "no és obtenir una majoria clara", sinó crear un executiu unitari amb forces com Al-Fatah per validar el seu poder.

Una altra qüestió incerta és el cas de Jerusalem Est. L'AP considera crucial que la població de

la part oriental ocupada de la ciutat pugui votar, ja que els palestins reclamen aquesta zona com a capital del seu futur estat. Però l'àrea està annexionada per Israel, que hi imposa la seva legislació i prohibeix qualsevol activitat política de l'AP. En aquest context, no es preveu tampoc que li permeti celebrar-hi eleccions.

En les últimes setmanes, diversos càrrecs d'alt rang palestins han advertit també que els comicis no tindran sentit sense Jerusalem. Aquestes declaracions podrien aplanar el camí per a una hipotètica cancel·lació o ajornament, en què Abbas podria guardar la carta demorar els comicis culpant Israel, segons algunes anàlisis.

La seva formació, Al-Fatah, es presenta a les legislatives després de no haver pogut evitar dues escissions internes. Una té el suport de Marwan Barghouti, líder empresonat per Israel des de l'any 2002 i icona de la resistència palestina, que molta gent voldria com a president.

Tot plegat és un repte per Abbas, que amb 85 anys encarna la imatge d'un lideratge palestí envellit, desconnectat de les generacions joves i poc procliu a cedir poder a sectors més amplis de la societat. Els sondejos mostren la seva baixa popularitat des de fa anys: gairebé el 70% de població voldria que renunciés. Si el procés electoral prospera, el seu jou sobre les autoritats palestines podria començar a trontollar. ●

Shahram Khosravi

YO SOY FRONTERA

AUTOETNOGRAFÍA DE UN VIAJERO ILEGAL

www.viruseditorial.net

256 pàgs.
18 €

PROHIBICIÓ URGENT I NECESSÀRIA DE LES ARMES D'ASSALT ALS ESTATS UNITS

L'anàlisi d'Amy Goodman i Denis Moynihan | @democracynow
Conductora i cofundador de Democracy Now!

Les massacres perpetrades fa poc a la ciutat de Boulder (Colorado), i a la ciutat d'Atlanta (Geòrgia), amb deu i vuit morts respectivament, són només dos casos més de la violència sense sentit amb armes de foc, que facilita l'Associació Nacional del Rifle, els fabricants d'armes i els polítics corruptes a qui controlen. A continuació, us deixem un breu recordatori d'altres matances recents:

- Escola secundària de Columbine a Colorado, 1999: 15 morts, 24 persones ferides.
- Virginia Tech a Blacksburg, Virgínia, 2007: 33 morts, 17 persones ferides.
- Cinema Aurora a Colorado, 2012: 12 morts, 70 persones ferides.
- Temple sikh a Oak Creek, Wisconsin, 2012: 7 morts, 4 persones ferides.
- Escola primària Sandy Hook, Connecticut, 2012: 28 morts, 2 persones ferides.
- Església Africana Metodista Episcopal Emmanuel a Charleston, Carolina del Sud, 2015: 9 morts, 1 persona ferida.
- Discoteca Premi a Orlando, Florida, 2016: 50 morts, 53 persones ferides.
- Las Vegas, estat de Nevada, 2017: 61 morts, 411 persones ferides.
- Escola secundària Marjory Stoneman Douglas a Parkland, Florida, 2018: 17 morts, 17 persones ferides.
- Wal-Mart a la ciutat d'El Paso, Texas, 2019: 23 morts, 23 persones ferides.
- Dayton, Ohio, 2019: 10 morts, 27 persones ferides.

Són només algunes de les massacres més notòries, a les quals se su-

men els in comptables tirotejos amb saldos de tres, quatre o cinc morts. Vides perdudes també en actes de violència, però que no van deixar la quantitat de cadàvers suficient per integrar la llista dels tirotejos massius ocorreguts als Estats Units. Totes aquestes matances es van perpetrar amb poderoses armes de foc semiautomàtiques, gairebé totes elles fusells d'assalt. És per això que necessitem amb urgència una prohibició federal d'aquesta mena d'armes.

Poc després de la matança en el supermercat de Boulder, el demòcrata Tom Sullivan, representant de l'estat de Colorado, va assegurar en una entrevista amb Democracy Now!: "Els rifles d'assalt, el que fan és convertir en massius aquests tirotejos. Aquí, a Colorado, el 2013, es van aprovar cinc projectes de llei per prevenir la violència amb armes de foc. Es va aprovar la llei que requereix la verificació d'antecedents dels compradors d'armes de foc. Es van aprovar també projectes de llei per limitar els carregadors d'alta capacitat; perquè la persona que vulgui comprar una arma sigui la que pagui el tràmit de verificació d'antecedents; es van fer coses per abordar la violència domèstica, es va obligar a fer presencialment el tràmit per obtenir el permís per portar armes... Però qualsevol persona pot fer un viatge de vint minuts, creuar a l'estat de Wyoming, comprar allà el que vulgui sense problemes i tornar-se'n. Per això és necessari que el govern federal treballi amb nosaltres en aquest tema".

El camí de Tom Sullivan per en- durir el control d'armes i esdevenir

representant públic va ser difícil. El seu fill Alex va ser assassinat en la massacre del cinema Aurora el dia que celebrava el seu 27è aniversari. Després de cansar-se que els polítics ignoressin les seves peticions per aprovar lleis que reguessin la compra i tinença d'armes, Sullivan va postular ell mateix com a candidat. Primer va perdre les eleccions, però després va acabar guanyant en un districte que havia estat republicà durant dècades.

Poc després del tiroteig massiu ocorregut el 2018 a l'escola secundària Marjory Stoneman Douglas de Parkland, Florida, i donada l'absència d'una legislació nacional per abordar els freqüents tirotejos massius, el Consell Municipal de Boulder va aprovar ordenances que prohibien la venda i possessió d'armes d'assalt i els carregadors d'alta capacitat. Tot just uns dies abans de la matança del 22 de març a Boulder, un jutge estatal havia bloquejat aquestes ordenances, de manera que va legalitzar l'arma que es va utilitzar en la massacre.

Ara, l'Assemblea Legislativa de Colorado -controlada pels demòcrates- està considerant prohibir les armes d'assalt a tot l'estat. La iniciativa compta amb el suport del governador demòcrata Jared Polis, qui ha viscut a Boulder durant molt de temps.

Poques hores després de la massacre de Boulder, mentre els cossos de les víctimes encara jeien dins el supermercat, la congressista republicana de Colorado Lauren Boebert -

qui defensa el dret il·limitat a posseir armes fins a extrems maníacs- va enviar als seus seguidors un polèmic correu electrònic de recaptació de fons, en el qual va utilitzar l'enèrgica expressió "És clar que no!" per referir-se a les propostes de control d'armes. També, com a resposta a la massacre, l'Associació Nacional del Rifle va publicar un tuit amb el text de la segona esmena de la Constitució dels Estats Units, que estableix el dret a posseir i portar armes.

Mentrestant, el Tribunal Federal d'Apel·lacions del Novè Districte va dictaminar fa poc que les lleis estatals que prohibeixen "portar visibles" les armes de foc són constitucionals. La sentència, que en les seves 215 pàgines fa un recull detallat de la història de la regulació d'armes des de l'època de la colònia fins al desenvolupament de la segona esmena, hauria de ser de lectura obligatòria. "La segona esmena no garanteix un dret general sense restriccions a portar armes en públic de manera visible per a l'autodefensa individual", va concloure el Tribunal.

A Washington, el president Joe Biden ha expressat el seu suport a una prohibició nacional de les armes d'assalt. No obstant això, amb l'estreta majoria demòcrata al Senat, l'aprovació d'un projecte de llei de control d'armes necessitaria el suport del senador demòcrata de Virgínia Occidental, Joe Manchin, que està a favor de la possessió d'armes, així com una decisió unànime de tot el bloc demòcrata del Congrés estatunidenc per eliminar i prevenir les maniobres obstruccionistes del bloc opositor. Així les coses, el projecte legislatiu per regular la tinença d'armes encara té un difícil camí per convertir-se en llei. ●

L'aprovació d'un projecte de llei de control d'armes necessitaria el suport de tota l'ala demòcrata del Senat

teletreball tecnològic
commons
Cloud.coop
núvol cooperatiu mancomunat

- ▶ oficina compartida
- ▶ calendari i formularis
- ▶ àgora i videoconferències

<hola@commonscloud.coop>

La **Directa** utilitza els serveis de
foli verd
gràfiques

C/ de la Llibertat 44, Barcelona
foli@foliverd.net

ger
ENTITAT
CULTURAL I
ESPORTIVA

C/ del PI 25, Ribes (Garraf), Països Catalans
08810. Tlf: 93 896 12 00. ger@mesvilaweb.com

...aquest estiu posem la directa amb la nova web
www.entitatger.cat

KAMILOSETAS MUSKARIA

distribuidora llibertària
www.nodo50.org/kamilosetas
kamilosetas@nodo50.org

COOPERATIVA AUTOGESTIONÀRIA
www.lacitatinvisible.coop
ATREVEIX-TE A IMAGINAR-LA

Les tres van cultivar el cuplet català. D'esquerra a dreta: Pilar Alonso, Mercedes Serós i Ramoncita Rovira

Les cupletistes que van revolucionar el Paral·lel

Ara fa un segle, el cuplet es va erigir en un gènere musical de moda que radiografiava una societat urbana en transformació i plasmava alguns canvis en la imatge pública de les dones

Eloi Latorre | @Homestatic

Raquel Meller, Mercedes Serós, Pilar Alonso, Ramoncita Rovira, La Bella Otero, Antonia la Cachavera, Pepita Iris, Pepeta Ramos... Podem afegir a la llista desenes de noms i pseudònims artístics més o menys exòtics. Noms de noies que, ara fa cent anys, es van apoderar amb força de les cartelleres dels teatres i cafès de varietats de Barcelona. Eren les cupletistes (o, com era més habitual anomenar-les en l'època, cançonetistes), protagonistes d'un fenomen musical i cultural, el cuplet, d'èxit rotund i impacte efímer; però que, vist amb perspectiva, es pot llegir com un intent d'articular un corrent de música popular moderna, genuí de Barcelona, però alhora connectat als gustos i costums importats d'un món que començava a globalitzar-se, i que se servia dels incipients criteris de producció cultural industrial i de difusió de masses. Alhora, segurament d'una forma no proactiva i més cosmètica que política, també van encarnar un cert canvi de xip en la representació pública de les dones en aquelles tumultuoses primeres dècades del segle XX.

Però els cuplets de fa un segle no havien sorgit del no-res. De referències literàries al *couplet* o *copla* en trobem ja en època medieval, a les cultures provençal i francesa. És una forma de cançó narrativa, amb un seguit de versos i una estrofa clònica que

es va repetint. El cuplet que s'implanta amb força a casa nostra en les darreries del segle XIX és un fill directe dels espectacles de cabaret i *music hall* parisenc, que aleshores viu un moment d'expansió per l'Europa central i la península Ibèrica.

A Barcelona ja hi és ben arrelat des de la segona dècada del segle XX, molt vinculat a l'explosió del Paral·lel com a centre d'oci nocturn popular. Som en una ciutat en ple batec industrial i menestral, amb una burgesia puixant, enriquida amb els rèdits de la Gran Guerra europea, i un moviment obrer amb palpables mostres d'apoderament com la Setmana Tràgica (1909) o la vaga de la Canadenca, deu anys més tard. Però aquella *rosa de foc* d'alta temperatura sociopolítica també es diverteix i desenvolupa al voltant de l'artèria que unia el Poble-sec i el Raval, inaugurada el 1894, una bulliciosa indústria de l'entreteniment, amb un eixam de teatres, sales de ball, envelats, acadèmies musicals, cafès concert, o al mateix carrer.

El repertori cupletista escrit en català va arribar quan el gènere, cantat en llengua castellana, ja estava en ple apogeu. Ho va fer per l'obstinació de certa intel·lectualitat que hi va veure una esclatxa d'oportunitat per eixamplar la base en la recuperació de la llengua i el pensament catalanista, i deslliurar-la »

» del fermall elitista de la Renaixença literària i la lírica coral dels orfeons, tot baixant-la a peu de carrer. El periodista i literat Rossend Llorba escrivia el 1912 al magazín *De tots colors*, amb un català prenmatiu i uns paràmetres identitaris que grinyolen avui: “No hi heu pensat mai, amics meus, en la victòria que representaria per la nostra rassa, la constitució d’un music-hall català? Jo crec que aquest gènere d’art alegre y deliciosament captivador, faria un gran be dintre les nostres costums un xic massa austeres y donades al transcendentalisme. [...] El día que sapiguem despendres de certs convencionalismes que forso-sament ens fan apàtics davant la manera de sentir d’altres pobles tan cosmopolites y un xic més galants que el nostre, la causa santa de la nostra patria haurà donat un gran pas”.

Llorba provenia del Vilosell (les Garrigues), però se’l pot considerar un veritable -va viure gairebé sempre al Poble-sec- indígena del Paral·lel i propagador del seu estil de vida desimbolt dels mil·lors anys. El 1917, va ser ell qui va posar lletra al primer exemple de cuplet en català, després que periòdics satírics com *Papitu* i *L'esquella de la Torratxa* fera algun temps que publicaven paròdies de lletres originals castellanes. “La font del Xirineu”, una innocent picardia sobre un brollador d’aigües suposadament incitadores dels instints amorosos, va ser musicada per Joan Suñé i estrenada amb esforçada pronúncia per Raquel Meller, el nom artístic de Francisca Márquez López (Tarazona, Aragó, 1888 - Barcelona, 1962), el nom més rutilant sorgit de l’escena del Paral·lel i tota una estrella internacional del cuplet i la tonada.

Les altres barcelonines

La ciutat de Barcelona creixia com no ho havia fet ni ho farà mai més. Del 1910 al 1930, gairebé duplica la població: de 581.000 a 951.000 habitants. És un potent xuclador que absorbeix grans onades migratòries, una captació que es nodreix, fonamentalment, de petits pobles de Catalunya endins i, en menor mesura, d’Aragó i el País Valencià. Famílies senceres ho deixen tot per buscar una oportunitat en la puixant ciutat fabril, però també hi irromp un important contingent de noies soles, molt joves, que es guanyen la vida fent de cosidores, planxadores, minyones o dependents de botiga.

És a aquestes noves barcelonines a qui posen veu i rostre les cupletistes. Moltes d’elles també eren joves de províncies que, amb suposades habilitats cantores, provaven sort a la fàbrica de somnis del Paral·lel. Pilar Alonso Moll (Maó, Menorca, 1897 - Madrid, 1980) fou una de les artistes que més va cultivar el cuplet en català, tot i que, com en tots els casos, el gruix del seu repertori fou en castellà. D’Alonso és, per exemple, el primer gran èxit del cuplet en la parla de Verdaguer, “Les caramelles” (1919). Amb llibret de Joan Casas Vila (que amb el pseudònim de Joan Misterio, fou un dels lletristes de cuplets més constants) la cançoneta aborda un dels recursos habituals del gènere, reproduït en peces com “Els tres tombs de Sant Antoni” o “L’aplec de Sant Medir”: la posada en comú de festivitats populars o vinculades al calendari litúrgic amb les pulsions amadores, sempre amb el recurs del doble llenguatge. L’autora de

Eden concert, local de referència del cuplet català a l'actual carrer Nou de la Rambla

la partitura, Cándida Pérez Martínez (Olot, 1893 - 1983) fou un cas excepcional de professional de la composició musical, un àmbit aleshores del tot aliè a les dones.

La humorística “Jo vull ser miss” (una altra estrena de Pilar Alonso del 1921), ens presenta la caricatura d’una noia aterrada “d’un poblet de mala mort”, emfàticament anomenat “Vilafàstics”, disposada a adoptar els costums urbans i els esnobismes del moment com a forma d’ascensor social, i particularment a aprendre “l’enraonar d’allà, a London” per poder fer “d’acompanyanta de les senyoretes bé”.

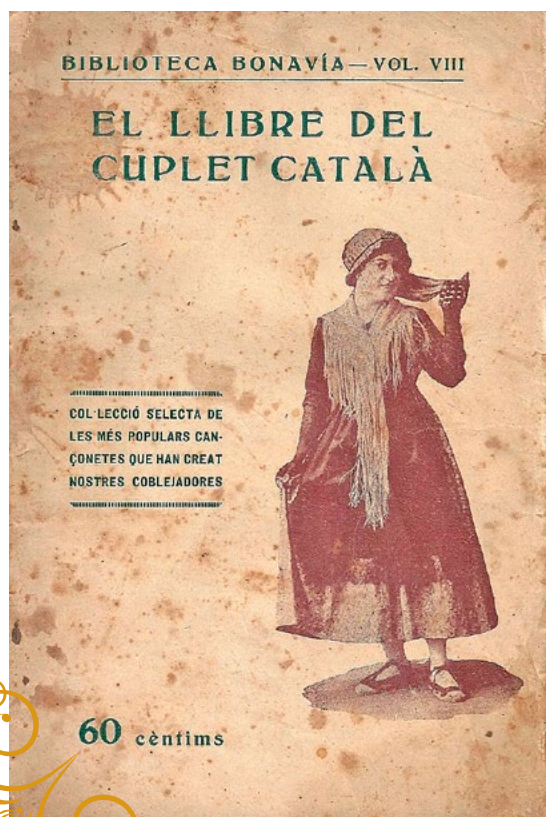
El cuplet és un gènere amb la característica especial d’estar interpretat sempre per dones, amb raríssimes excepcions: algun còmic com Josep Sampere o algun transformista, com Manuel Izquierdo amb el seu *alter ego* Derkas. Però sempre expressen un punt de vista narratiu, una veu, femenina, encara que, paradoxalment, fossin escrits per homes. Les seves històries presenten una tipologia de dona que, tot i que està marcada per l’acatament d’un horitzó social i cultural masculinitzat, articula un relat propi respecte el món masculí i les relacions sexoafectives. “Tornant de Montserrat” (1921), una de les incursions en el gènere de l’escriptor Santiago Rusiñol, conté una insinuació explícita al gaudi afectiu: “El trist és que anant amb l’home quasi no he vist Montserrat; però veient-lo o no veient-lo, el cas és que m’ha agradat”.

Un dels personatges més prototípics sorgits del boom del gènere va ser la Marieta de l’ull viu, una altra creació de Pilar Alonso, una mena d’*spin-off* d’una coneguda cançó popular. En la versió del cuplet, la protagonista femenina pren la veu per reivindicar-se com a amant lliure davant de la rumorologia estigmatitzadora: “Jo soc la criticada Marieta, que retreu aquell cant de picardia, i amb aquell soldat, si no hi hagués anat, encara hi tornaria allà, a la Font del Gat”. A “El vestir d’en Pasqual” (popularitzada per la cantant Pepeta Ramos, *la Goyita*, el 1923) se subverteixen els tradicionals tòpics de gènere en presentar-nos la narradora un seu xicot d’aire *freak* i *fashion victim* que sucumbeix als famosos “elàstics blaus subjectats amb *candaus*” i tota mena d’extravagàncies en la vestimenta: una demolidora caricatura de certa bohèmia de postureig i aparença que llavors abundava al Paral·lel.

Encara que habitualment se l’associa a l’erotisme i a la temàtica llavors denominada *sicalíptica*, en general els cuplets escrits en català van optar per un costumisme apte per a tots els públics, hereu del teatre de Pitarra, que va contribuir a la

Encara que se l’hagi associat a l’erotisme, en general, el cuplet escrit en català va optar per un costumisme apte per a tots els públics, hereu del teatre de Pitarra

Cançoners
com el de
Rossend
Ràfols (1919)
van contribuir
a popularitzar
el gènere

Caricatura
publicada
a l'Esquella
de la Torratxa'
el 1920 sobre la
febre del cuplet

seva hegemonia. En els primers moments van proliferar també les temàtiques més transcendents, lligades a la simbologia patriòtica o a una ruralitat pastorívola idealitzada pel sedàs modernista. Però a poc a poc, les quatre barres, les pubilles i hereus, les puntaires i els aplecs sardanistes va deixant lloc a temes obertament urbans i atents a les novetats i modes del moment: els automòbils, la ràdio, els tramvies, els grans magatzems, fins i tot l'art d'avantguarda (a la delirant "El pintor cubista") o la fal·lera dels esports. A "La barcelonista" (interpretada per la saragossana Mercedes Serós el 1925) es normalitzava si més no les dones com a seguidors d'un futbol que s'imposava com espectacle de masses: no gaires anys abans, el 1914, una aficionada blaugrana, Edelmira Calvetó, havia hagut de batallar a fons per ser admesa com a sòcia d'un club que, fins llavors, reservava aquesta condició als homes.

Els cuplets de caràcter polític són una *rara avis* en el cuplet català, encara que Raquel Meller va estrenar una curiosa proclama republicana el 1920, "La verge roja", sempre passada per l'adreçador del melodrama. Pel que fa a les qüestions socials, apareixen sempre tamisades per una ironia conformista. A "Tot pel pis", gravada per Pilar Alonso el 1924, s'aborda l'actualíssim tema del descontrolat preu de l'habitatge com a fre als anhels emancipatoris d'una jove parella. Però, com delata la tonada, les esperances d'aquella joventut no estaven tan dipositades en les polítiques públiques de control del mercat immobiliari, sinó més aviat en la mediació d'agents extraterrenals: "Reso a santa Tecla, reso a sant Benet, perquè em concedeixin trobar algun piset. I si no m'escolten, amb el meu Narcís no podré casar-m'hi, pel pis".

De l'apogeu a la decadència

A partir del 1920, el cuplet català entra en ple apogeu, arran del concurs organitzat pel magazín *El Dia Gráfico* on hi van concórrer 179 composicions. La fal·lera de molts professionals liberals de diversos àmbits per posar-se a escriure cuplets i oferir-los a les cançonetistes més notables, per treure's un sobresou en concepte de drets d'autoria, fou de tal magnitud, que era objecte de befa a les revistes d'humor. Figures com Pilar Alonso o Ramoncita Rovira, protagonitzaven glamuroses postals i, talment com influenciadores de fa un segle, posaven la seva imatge al servei de complements de moda, licors o tabacs. La popula-

Figures com Pilar Alonso o Ramoncita Rovira, talment com influenciadores de fa un segle, posaven la seva imatge al servei de complements de moda, licors o tabacs

rització dels sistemes de reproducció fonogràfica, i a partir del 1924, de la ràdio, va contribuir decisivament a la seva expansió. Rovira (la Fuliola, l'Urgell, 1902 - Barcelona, 1964), és una altra cupletista avui gens recordada, però sí que ho és alguna de les seves estrenes notables, com el sensual tango "Fumando espero" (1925), l'agosarat "Tango de la cocaïna" (1926) o el vals melodramàtic "La mare" (1922), tot un clàssic de la cançó sentimental en català, malgrat que el seu moralisme explícit avui ens pugui violentar.

Molt tocat per les restriccions imposades per la dictadura del general Primo de Rivera, el cuplet escrit en llengua catalana cau en desgràcia aviat: és residual a partir del 1926. Sobrevisu uns anys, cada cop més reclòs en espectacles de revista i els vovdevils picants. D'aquesta època és un altre cuplet recordat, "El còctel de l'amor", un número de l'entremès musical *La reina ha rel·liscat* (1933) que avui coneixem per la seva tonada, "Remena, nena". Però com a gènere *mainstream*, aviat va perdre l'interès del públic en favor d'altres gèneres de moda, com el tango o ritmes de ball derivats de l'espectre del jazz com el foxtrot, el swing o el *shimmy*. Encara que algunes cançons s'han incorporat a l'imaginari col·lectiu, en part, a causa dels exercicis de *revival* dels anys setanta de gent com Guillermina Motta, Núria Feliu o el grup valencià Els Pavesos, la gran majoria de cupletistes van viure la resta dels seus dies en un persistent oblit. ●

malalletra

Text letal

El relat de Marta Edeso Carim | @martaedeso

Mira que m'han avisat que no aguantaré viva més de 15 línies, però és tanta correcció la que realment em mata. Que sí que ho he decidit que em carregó totes les comes. Per què hauria de decidir jo on tu respire? Inspira aquí o aquí o agafa aire amb totes les teves forces aquí mateix. Segueix que no trobaràs cap coma a l'enumeració d'un dos tres. Sis anys tenia quan em van entregar el primer bolígraf de classe. La primera en saber-me les normes ortogràfiques i la dels dictats de deu. La primera de la promoció a l'Escola Oficial de Correctors i Correctores de Catalunya. I per què? Perquè tot es torni previsible? En quin moment llegir era sinònim de badallar? Necessito que la lectura em tregui l'aire. per això ara me la jugo ja sense majúscules. i a la següent frase ja passo d'acents. i aviat em penso acomiadar dels punts perquè vull que tu tinguis l'esperit crític de descansar i respirar quan et doni la gana i si sento que els ulls em comencen a sagnar però continuo escrivint i no paro per molt que senti k el meu bateg s'accelera com una rntadOra però encara tinc el dubte de si kuAn d'èixi de senti les mans tindre forÇes per pular el punt y final

/ JOAN NEGRESCOLOR
@negrescolor

ressenyες

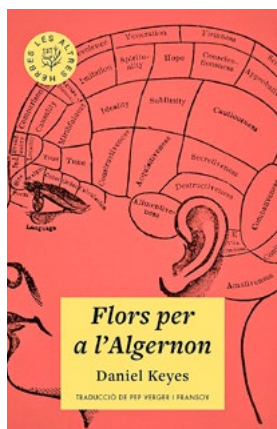
Tots podríem ser el monstre de Frankenstein

Aïda Camprubí | @aicha_cmprps

A mig camí entre el monstre de Frankenstein i el mite de la caverna, on la claredat universal és impossible d'assolir, cal que compartim les percepcions de totes les singularitats per mirar d'aproximar-nos-hi. En aquest punt es troba en Charlie Gordon, coprotagonista -junt amb el ratolí Algernon- de la novel·la publicada originalment el 1966 per l'escriptor i psicòleg Daniel Keyes. Una obra que torna a les nostres mans gràcies a Les Altres Herbes, la conjunció estel·lar entre el segell literari de ciència-ficció Les Males Herbes i les firmes de culte de L'Altra Editorial, amb la intenció de recuperar clàssics ocults que encara permeten una relectura actual.

En format de dietari i en una primera persona ficcionada, Gordon ens parla des del punt de vista d'un home amb diversitat funcional que busca contextualitzar-se en una societat que a tothom ens resulta amarga i se sotmet a una operació per esdevenir intel·ligent. Però, intel·ligent... com? En el procés obsessiu cap al desenvolupament intel·lectual es fa patent la manca d'una educació emocional que és, finalment, l'eina principal per entendre les nostres diferències experiencials. També hi ha una crítica cap al paternalisme de la medicina institucional, la pertinença de les vides i la preponderància dels egos. Hi podem albirar uns primers detalls de col·laboració entre espècies, que la biòloga i filòsofa Donna Haraway ja ha desenvolupat extensament.

Entre les temàtiques humanistes de l'amor, la mort i el sexe, hi podem comptar també aquesta fugida social del monstre que Mary Shelley va començar l'any 1818 i últimament ha renovat el ressò, no només amb d'aquesta novel·la, sinó per mitjà de les línies de *Frankissstein* (2019), de Jeanette Winterson, i del testimoni real de Paul B. Preciado amb *Yo soy el monstruo que os habla* (2019), que va confrontar els psicoanalistes reunits a l'Escola de la Causa Freudiana de París i que encara ens interpel·la cara a cara. Qui és el monstre? No hauríem, potser, de fugir tots plegats? ●

LLIBRE
Flors per a l'Algernon
Daniel Keyes
Traduït per Pep Verger i Fransoy
Les Altres Herbes,
2020
288 pàgines

Dones al camp, sostenidores de vida

Àlex Romaguera | @AlexRomaguera

Les dones pageses són una palanca de canvi social. Aquesta és la principal lliçó de l'assaig en què la periodista Laura Saula ressegueix la trajectòria de Judit, Carla, Ester, Maria Àngels, Maria, Marta, Maite i Teresa. Vuit pageses catalanes, una per cada vegueria i de diferents generacions, que amarades d'amor per la terra mantenen una activitat de la qual històricament han estat relegades a l'oblit.

L'obra, prologada per les dues últimes conselleres d'Agricultura, Meritxell Serret i Teresa

Jordà, ens apropa a les vicissituds d'aquestes gestores del camp, que malgrat la mirada masculina i les dificultats que impregna el sector primari, mostren l'entrega per una feina on sovint la passió esdevé l'antídot contra qualsevol adversitat.

Retratades pel fotògraf Jordi Borràs, les protagonistes de *Terra de Dones. Pageses de Catalunya* revelen l'existència d'un món en què les dones són cabdals per la gestió agrícola i la cura de les granges, allà on preserven i sostenen la vida. ●

LLIBRE
Terra de Dones. Pageses de Catalunya
Laura Saula
Editorial Fonoll,
2020
94 pàgines

Una antologia de la premsa underground

Ferran Riera | @La_Directa

LLIBRE
Todo era posible
Manuel Moreno
i Abel Cuevas
Libros Walden,
2020
268 pàgines

“Revistas underground y de contracultura en España: 1968-1983”. Aquest és l'aclaridor subtítol de *Todo era posible*, perquè durant uns anys va semblar que, efectivament, existia la possibilitat de canviar un país trist, gris i reprimat després de quatre dècades de franquisme. Un fenomen que es va fer palès mitjançant la presa del carrer, la recuperació de les festes populars i altres formes d'expressió col·lectiva que van tenir en una sèrie de publicacions les seues principals portaveus.

A la segona meitat dels anys setanta, els còmics d'*El Rollo emmascarado* i les publicacions *Ozono*, *Ajoblanco* i *Star* van ser, entre molts al-

tres, els mitjans de comunicació més destacats que encarnaven una forma alternativa de veure i viure la societat. Totes van desaparèixer en arribar els vuitanta amb el desencís, la victòria dels socialistes a l'Estat espanyol i dels convergents a Catalunya i la irrupció de la famosa *movida* hedonista i desideologitzada, i la tendència underground només va sobreviure amb tebeos com *El Víbora* i alguns fanzins de distribució limitada.

Aquest llibre era necessari, però potser es queda a mig camí, perquè és molt més gràfic que teòric: abusa de la reproducció de portades i no entra massa en l'anàlisi del sentit i els continguts de les revistes tractades. ●

/ JAU HERRERO
@jau_herrero

Lluís Solanes i Fran Mora, membres del Sindicat de persones sense llar de Barcelona

La vida d'en Lluís, que té 70 anys, va capgirar-se en trobar-se amb una pensió insuficient per cobrir les seves necessitats més peremptòries. Va haver de recórrer a diverses entitats i, després de passar un parell de dies al ras, ara s'allotja a l'alberg de Sants, a Barcelona, mentre busca una habitació on establir-se. També el Fran, de 61 anys, les ha passat de tots colors, malgrat haver treballat tota la vida. Des de fa vuit anys, aquest manobre nascut a un poble pròxim a Sevilla, dorm en un racó arreugerat de la muntanya de Montjuïc. Tant ell com en Lluís s'han incorporat al Sindicat de persones sense llar de Barcelona, sorgit amb l'objectiu de representar un col·lectiu desatès per les institucions i víctima d'un gran estigma social. Segons la Fundació Arrels, l'any 2020 el nombre de persones que romanen al carrer es va incrementar un 22% a causa de la pandèmia.

“En aquesta societat, si no tens diners, no ets ningú”

Àlex Romaguera | @AlexRomaguera

Havíeu imaginat mai que us trobaríeu dormint al carrer?

A tothom li pot passar. Sobretot si, en una determinada edat, et quedes sense feina i la pensió que cobres no serveix per mantenir-te. Tenim alguns familiars que ens donen un cop de mà quan anem a visitar-los, però és de tant en tant i la majoria s'inhibeix. Cadascú arrossega les seves circumstàncies i en general no tens altre remei que espavilar-te.

En quina situació us trobeu actualment?

És molt complicada, perquè sense diners no pots entrar a un bar per anar al lavabo, i si vols menjar, has d'adreçar-te al Banc dels Aliments o als diferents menjadors socials que hi ha repartits per la ciutat. Nosaltres ens coneixíem del menjador que hi ha a l'avinguda del Paral·lel o de creuar-nos al Gimnàs Social Sant Pau, al Raval de Barcelona, on podem dutxar-nos.

Com afronteu aquesta etapa de la vida?

El pitjor és que, tot i no estar ebris ni vestir malament, la gent ens gira la cara o ens mira amb malfiança. I a això s'hi suma el desinterès de l'administració, que no s'ha preocupat d'oferir sortides laborals per a persones de la nostra edat. Totes les feines són per a altres perfils, per més que estem perfectament capacitats per reciclar-nos i assumir determinades tasques. En aquesta societat, si no tens diners, no ets ningú.

Què ha suposat per vosaltres l'aparició del Sindicat?

Ens dona força i il·lusió. I és que no és la nostra causa; sinó la de qualsevol persona a qui una crisi pot passar-li per damunt, cosa que ens ha servit per entendre el valor de la solidaritat, la generositat i la companyonia. Uns valors que la societat sembla haver oblidat, ja que la majoria només mira pel seu interès. Estaria bé que els polítics passessin un dia amb nosaltres per saber què implica viure al carrer.

Creieu que no són conscients del problema?

El coneixen i saben com pot resoldre's. Només a Barcelona hi ha 13.000 pisos buits i un centenar d'hoteles tancats, dels quals una petita part podrien destinar-se a qui més ho necessita. És com passar, de la nit al dia, de dormir a la intempèrie a comptar amb una habitació on descansar, rentar-te, estar tranquil i deixar les teves pertinences, que en el nostre cas les custodia la Fundació Arrels. L'accés a un habitatge és bàsic, igual que acabar amb les batudes policials, especialment contra els joves immigrants que han sortit d'un centre de menors i ara es troben al carrer. Lluitem per la dignitat de tothom.

Quines són les vostres prioritats?

El primer és que ningú més mori al carrer, per això reclamem a l'Ajuntament de Barcelona i a la Generalitat de Catalunya un pla de xoc que es mantingui amb el temps. Amb els recursos actuals n'hi hauria prou, i ens estalviaríem el mal tràngol de passar per un alberg del qual et veus obligat a marxar l'endemà.

Amb quins suports compteu?

Estem en contacte amb Arrels, Metzineres, Lola no estás sola, els sindicats d'habitatge i altres col·lectius, que ens ajuden a traslladar les demandes.

Mesures que també haurien d'incloure explicar a la població que les persones sense sostre som persones iguals que la resta, amb la mala sort que un dia vam quedar-nos sense feina ni els recursos per viure. Només una minoria necessita acompanyament psicològic i, a diferència del que es diu, tothom vol deixar el carrer. El que no accepten són pedaços.

Creieu que això està en vies de resoldre's?

De moment, hem tingut un ressò molt important. A les assemblees ja s'apropen unes cinquanta persones i gent que no ens coneixia s'ha interessat a venir. De la mateixa manera que un grup de Saragossa ens ha trucat per crear una plataforma similar. Tot just estem començant, però mantenim l'esperit de lluita. No tenim altre camí. ●